

Doporučení pro ekologické zemědělství vedoucí k vyššímu přínosu pro přírodu a krajinu

zde budou obrázky		
-------------------	--	--

Doporučující studie vypracovaná pro oddělení koncepcí a koordinace programů
Ministerstva životního prostředí ČR

Studie obsahuje výstupy z projektu „Optimalizace zemědělské a říční krajiny v ČR s
důrazem na rozvoj biodiverzity“ (2B06101), Národního programu výzkumu II.

Bioinstitut, o.p.s.
Institut pro ekologické zemědělství a trvale udržitelný rozvoj krajiny

Autorský kolektiv:

Prof. Dr. Ing. Bořivoj Šarapatka, CSc.
Ing. Jiří Urban
Mgr. Karolína Dytrtová
Mgr. Stanislava Čížková

Obsah

1. Úvod do problematiky.....	2
2. Shrnutí environmentálních efektů EZ na vodu, půdu, biodiverzitu a krajinu.....	3
3. Výchozí situace v Evropě.....	7
4. Švýcarský systém ekologických kompenzačních ploch.....	8
4.1. Podrobné představení systém EKP	
4.1.1. Základní pravidla pro zápočet a podporu EKP	
4.2. Princip kvantity, kvality a konektivity v systému EKP	
4.3. Poradenství jako základ	
5. Návrh systému ekologických kompenzačních ploch pro ČR.....	17
5.1. Definice ekologické kompenzační plochy a pravidla pro její stanovení	
5.2. Návrh katalogu EKP v ČR	
6. Návrh postupných kroků pro zavádění EKP v ČR.....	32
6.1. Návod na hodnocení a posuzování EKP a možnosti ověření na modelových farmách	
6.2. Ekologické zemědělství jako modelové řešení	
6.2.1. Vytvoření dobrovolných směrnic svazů ekologického zemědělství	
6.2.2. Zavedení systému EKP jako podmínky pro čerpání agro-environmentálních plateb na ekologické zemědělství	
6.3. Ověření efektů zavedeného systému EKP a vyhodnocení přínosů	
6.4. Výhledové řešení - zavedení systému EKP jako podmínky pro zemědělské podniky, které čerpají přímé platby	
7. Nástroje k motivaci zemědělců pro zavádění ekologických kompenzačních ploch v ČR.....	38
7.1. Legislativa evropská, národní a soukromé standardy	
7.2. Kvalitní poradenství formou faremních plánů šetrného hospodaření	
7.3. Dotační systém na nezemědělské plochy	
7.4. Modelové farmy, spolupráce s „opinion leadery“	
8. Návrh na hodnocení travních porostů v EZ z pohledu posílení biodiverzity včetně rozboru vývoje kvality trvalých travních porostů v mikroregionu Jeseníky od roku 2000.....	41
8.1. Dotační politika ve vztahu k TTP a návrhy na její úpravu	
8.2. Diverzita TTP v ekologickém zemědělství	
8.3. Hodnocení travních porostů v ekologicky hospodařících podnicích v mikroregionu Jeseníky	
8.4. Nástin posuzování druhové diverzity travinnobylinných porostů	
9. Závěr.....	X

Seznam zkratk

Příloha I : Švýcarské nařízení o přímých platbách v zemědělství

Příloha II: Katalog ekologických kompenzačních ploch ve Švýcarsku

1. Úvod do problematiky

Cílem ekologického zemědělství je příznivější vztah k životnímu prostředí a k volně žijícím živočichům a planě rostoucím rostlinám. Je to dáno zejména vyloučením používání agrochemikálií (průmyslových hnojiv a pesticidů). Zákonem přesně definovaná pravidla pro ekologické zemědělství, pravidelná kontrola a zodpovědný přístup k hospodaření zaručují ekologicky šetrné působení v krajině i produkci kvalitních potravin. Ekologicky obhospodařovaná pole, louky a pastviny poskytují prostor pro faunu a flóru a podporují rozmanitost krajiny. Mezi další environmentální přínosy ekologického zemědělství patří zejména ochrana půdy a používání lokálních obnovitelných zdrojů. Systém ekologického hospodaření je proto vnímán jako udržitelný způsob zemědělské produkce příznivý jak pro životní prostředí, tak pro společnost. V řadě venkovských oblastí zabezpečuje rozvoj místní produkce, zvyšuje zaměstnanost a podílí se na rozvoji agroturistiky.

Způsob zemědělského hospodaření v krajině po dlouhá staletí ovlivňoval biodiverzitu, a to na všech úrovních. Pokles biodiverzity a změny v půdním prostředí jsou v posledních letech řešeny zaváděním šetrnějších forem hospodaření (např. ekologického zemědělství) a agroenvironmentálních opatření. Z literatury i praxe víme, že i plošným zavedením těchto opatření nemusí docházet ke zlepšení stavu, je nutné určitě komplexní řešení v rámci krajiny. Proto se předkládaná studie zaměřuje na doporučení pro rozvoj ekologického zemědělství vedoucí k vyššímu přínosu pro přírodu a krajinu. Zároveň budou podle signálů z měnící se zemědělské politiky EU profitovat z těchto opatření i ekologičtí zemědělci, neboť je vysoce pravděpodobné, že pouze prokazatelné efekty na životní prostředí budou v budoucnu v rámci Společné zemědělské politiky podporovány.

Ekologické zemědělství je v této studii chápáno jako model použitelný pro celkovou ekologizaci zemědělství. Platí to především o uvažovaném systému ekologických kompenzačních ploch, který je potřebný zejména pro optimalizaci krajiny v produkčních oblastech s intenzivní zemědělskou výrobou.

Autorský tým této studie předkládá návrh ke zlepšení environmentálních přínosů ekologického zemědělství, a tím chce přispět k jeho budoucímu rozvoji v ČR. Je však nezbytné, aby byl tento návrh pokusně ověřen a prošel odbornou diskusí.

Hlavní cíle doporučující studie:

- Analýza švýcarského systému ekologických kompenzačních ploch a posouzení jeho uplatnění v podmínkách ČR ;
- Návrh postupu zavádění tohoto systému
- Návrh nástrojů k motivaci zemědělců pro zavádění tohoto systému v ČR
- Návrh hodnocení travních porostů v ekologickém zemědělství z pohledu biodiverzity

2. Shrnutí environmentálních efektů EZ na vodu, půdu, biodiverzitu a krajinu

Efekty ekologického zemědělství na **vodní zdroje** zpracovala řada autorů, shrnutí přináší např. Samsonová, Šarapatka a Urban (2005) :

- Revize publikovaných materiálů ukázala, že míra vyplavování dusíku na ekologicky obhospodařovaných půdách je nižší než při konvenčním způsobu obhospodařování.
- EZ nepředstavuje rizika znečištění podzemních a povrchových vod syntetickými pesticidy
- EZ nepřímo snižuje riziko kontaminace vod způsobené nesprávným skladováním, přepravou a likvidací agrochemikálií

Otázce **kvality půdy** se v mezinárodním měřítku zabývalo více autorů s následujícími výsledky ve srovnání s konvenčním zemědělstvím:

- 30 až 100 % vyšší biologická aktivita (Diez et al. 1985; Niederbudde & Flessa 1988; Beck 1991).
- Výrazně zvýšená celková biomasa mikroorganismů, ve Švýcarsku např. až o 90 % více (Fliessbach et al., 2001).
- Elmholt (1996) zjistil ve svých pokusech vyšší počet druhů i jedinců (abundance) saprofytických půdních hub v ekologicky obhospodařovaných půdách. Tím se zvýšil mineralizační potenciál posklizňových zbytků.
- Stupeň kolonizace kořenů mykorhizou byl v ekologicky obhospodařovaných půdách výrazně vyšší než v konvenčních (Mäder et al., 2000; Smith & Read, 1997). Intenzivnější kořenová symbióza výrazně zlepšila schopnost osvojení si živin rostlinami (Smith & Read, 1997).
- Průkazně vyšší biomasa (o 30 až 40 %), vyšší četnost jedinců (o 50 až 80 %) a vyšší druhová rozmanitost u žížal (Pfiffner 1997). Výrazně vyšší abundance a diverzita půdních členovců a dravých živočichů (Pfiffner 1997, Pfiffner & Mäder 1997).
- Výrazně lepší biologické vlastnosti ekologicky obhospodařovaných půd vedly k rychlejší cirkulaci živin a k lepší struktuře půdy (půdotvorná činnost organismů).

Rovněž otázkám **biodiverzity** je věnována značná pozornost, a to na třech úrovních. Jedná se o rozmanitost uvnitř druhů genetická diverzita, rozmanitost mezi druhy a rozmanitost ekosystémů.

Obsáhlý přehled všech výsledků výzkumu **biodiverzity na druhové úrovni** do roku 2005 publikovali Hole et al. (2005), kteří vyhodnotili 76 vědeckých studií. Ve většině - 66 studií mělo ekologické zemědělství pozitivní vliv na druhovou rozmanitost u devíti vybraných skupin (taxonů) živočichů, ve 25 studiích byl tento vliv indiferentní a 8 studií dopadlo v neprospěch ekologického hospodaření.

- Tak například na ekologicky obhospodařovaných polích byly vzácné druhy plevelů zastoupeny v 79 % případů, o 27 let dříve to bylo 81 % všech případů. Druhové složení tedy zůstalo téměř stabilní. Na konvenčních polích poklesl počet vzácných nebo ohrožených druhů během 27 let z 61 % všech případů na pouhých 29 %.
- Kvetoucí rostliny jsou důležité i pro mnoho užitečných členovců, jako např. pro dravé a parazitoidní druhy (Hald 1999). V různých zemědělských plodinách byl zjištěn pozitivní efekt kvetoucích planých rostlin na užitečné živočichy a tím nepřímo na kontrolu škůdců, například v ovocných sadech (Altieri, 1999; Wyss et al. 1995) a v ekologických vinicích (Bugg & Hoenisch, 2000).

- Vynikajícími bioindikátory půdní úrodnosti jsou žížaly. Jsou známé svou citlivostí na syntetické pesticidy a mnoho jiných zemědělských praktik, jako např. intenzivní zpracování půdy, nebo na utužení půdy (Mäder et al 1996, Pfiffner & Mäder 1997). Četné výzkumy v Evropě a v USA ukazují, že ekologicky obhospodařovaná pole mají výrazně vyšší biomasu i počet druhů žížal (viz shrnutí výsledků u Hole et al., 2005; Pfiffner, 1997).
- Užitečnými členovci, žijícími na povrchu půdy, jsou střepláci (Carabidae), drabčáci (Staphilinidae) a pavouci (Arachnidae). Speciálně střepláci jsou navíc citlivými ukazateli ekologické kvality biotopu. Jak na úrovni parcel, tak při srovnávání podniků byly při ekologickém hospodaření nalezeny výrazně vyšší počty jedinců a vyšší druhová rozmanitost u epigeických členovců (Pfiffner & Niggli 1996; Pfiffner & Luka 1999).
- Podobně velké jsou rozdíly mezi ekologicky a konvenčně hospodařícími zemědělskými podniky u ptáků. Studie vypracovaná *British Trust for Ornithology* (1995) srovnávala hnízdění a přezimování ptactva ve 44 ekologických a konvenčních podnicích. V ekologických podnicích byla zjištěna vyšší hustota hnízd skřivana polního a vyšší úspěšnost vyhnízdění. Obecně byla hustota populace u ptáků vyšší, a to jak během hnízdění, tak i v zimě. Podobně pozitivní výsledky přinesly dánské výzkumy (Christensen et al., 1996).

Na úrovni **krajiny** hraje významnou roli zachování a údržba přírodních biotopů v ekologických podnicích. Jsou to refugia ohrožených druhů, které byly z TTP a z polí vypuzeny. Polopřirozené biotopy a okraje polí jsou kvůli nabídce potravy a možnostem úkrytu v zimě také stěžejní pro přežití užitečných organismů. Hausheer et al. (1998) při výzkumech ve Švýcarsku zjistili, že ekologické podniky ponechávají v průměru 16 % své podnikové plochy jako přirozené životní prostory, např. křovinaté pásy, polní meze, extenzivní louky nebo pastviny. Frieben (1997) zjistil, že ekologičtí zemědělci zcela cíleně zvyšují rozmanitost životních prostorů a vytvářejí ekologicky cenné prvky jako křovinaté pásy, extenzivní vysokokmenné sady, rybníky, koridory pro zvěř a propojené biotopové struktury.

V našich podmínkách po provedeném scelení a odpřírodnění krajiny toto zcela neplatí a v ekologickém zemědělském systému nenacházíme mnohdy významné rozdíly ve srovnání s konvenčním zemědělstvím, i když je tento systém provozován již více než 10 let. Příkladem může být situace u trvalých travních porostů (Šarapatka, Čížková 2007) nebo u problematiky biologie půdy (Šarapatka a kol. 2007). Je to mj. dáno výrazně nezměněnou agrotechnikou a pratotechnikou, nezměněnou krajinnou strukturou na ekofarmách a nedostatkem ekologických kompenzačních ploch. Rovněž uplatňovaná agroenvironmentální opatření nevedou mnohdy v praxi ekofarem k posílení diverzity systému a zvýšení kvality půdy. Prospěšnost agronenvironmentálních opatření stojí a padá s nastavením podmínek. Současná pravidla nastavují pro určitý typ hospodaření, třeba pastvu, fixní pravidla platná pro všechny podniky na obrovském území. Navíc, v zájmu usnadnění kontroly, trvají na časovém sladění zásahů. Přičteme-li k tomu masovou účast na programech, pak uniformní a neflexibilní podmínky vedou k uniformitě krajiny na obrovských rozlohách (Konvička 2005).

Možnost modifikací dotačních podmínek vyvolává diskusi. První krůčky byly učiněny pro plánovací období 2007 – 2013 (větší role orgánů ochrany přírody, více prostoru pro mozaikový management, konkrétně pro dočasně nesečené pásy posun směrem k jediné seči na suchých loukách, horských loukách apod.). Před přípravou agroenvironmentálních programů do programovacího období 2007 – 2013 byly odbornou veřejností znovu přehodnoceny problémy zemědělského hospodaření z pohledu ochrany biodiverzity. Analýza se po té stala i základem pro formulování kapitoly Zemědělsky obhospodařované ekosystémy do Národní strategie ochrany biologické rozmanitosti.

Problémů k řešení zůstalo mnoho. Zůstaneme-li např. jen u travních porostů, pak rozdíly v hektarových platbách mezi základními a citlivějšími typy managementu nejsou vždy tak

výrazné, aby se farmářům vyplatilo k citlivější péči přistupovat. Možnosti agroenvironmentálních dotací tak stojí na půli cesty a dosud ochraně biodiverzity mnoho nepřispívaly.

Literatura:

Altieri, Miguel A (1999) The ecological role of biodiversity in agricoecosystems. *Agriculture, Ecosystems and Environment* 74, 19-31

Beck, T (1991) Vergleichende Bodenuntersuchung von konventionell und alternativ bewirtschafteten Betriebsschlägen. - 2. Mitteilungen.II. Bodenmikrobiologische Untersuchungen. *Landwirtschaftliches Jahrbuch* 68 (4):416-423.

British Trust for Ornithology (1995) The Effects of Organic Farming Regimes on Breeding and Winter Bird Populations: Part 1. Summary Report and Conclusions. BTO Research report, No. 154. BTO; Thetford.

Bugg, R L and Hoenisch R W (2000) Cover Cropping in California Vineyards: Part of a Biologically Integrated Farming System In: Willer, H and Meier, U (eds.) (2000) *Proceedings 6th International Congress on Organic Viticulture - 25 to 26 August 2000 Convention Center Basel*. Stiftung Ökologie & Landbau, Bad Dürkheim SÖL-Sonderausgabe No. 77, Available at http://www.soel.de/inhalte/publikationen/s_77.pdf

Christensen, D K, Jacobsen, E M and Nohr, H (1996) A comparative study of bird faunas in conventionally and organically farmed areas. *Dansk. Orn. Foren. Tidsskr* 90: 21-28.

Diez, T, Borchert, H and Beck, T (1985) Bodenphysikalische Auswirkungen abgestufter Intensitäten im Pflanzenbau auf Lebensgemeinschaften des Ackers, Bodenfruchtbarkeit und Ertrag. IV. Auswirkungen abgestufter Pflanzenbauintensitäten auf Bodenwerte und Nährstoffbilanz, *Landwirtschaftliches Jahrbuch* 68 (3) 354-161

Fliessbach, A, Eyhorn, F, Mäder, P, Rentsch, D and Hany, R (2001) DOK long-term farming systems trial: Microbial biomass, activity and diversity affect the decomposition of plant residues. In : Rees, R, Ball, B, Campbell, C and Watson, C (eds.). *Sustainable Management of Organic Matter*. CABI, London. 363-369.

Frieben, B (1997) Arten- und Biotopschutz durch Organischen Landbau. In: Weiger, H and Willer, H (eds.) (1997) *Naturschutz durch ökologischen Landbau. Ökologische Konzepte 95*, D-Bad Dürkheim, 73-92.

Hausheer, J, Rogger, C, Schaffner, D, Keller, L, Freyer, B, Mulhauser, G, Hilfiker, J and Zimmermann, A (1998) Ökologische und produktionstechnische Entwicklung landwirtschaftlicher Pilotbetriebe 1991 bis 1996. Schlussbericht der Nationalen Projektgruppe Öko-Pilotbetriebe. Nationale Projektgruppe Öko- Pilotbetriebe und FAT; Tänikon, 169.

Hole D.G., Perkins, A.J., Wilson, J.D., Alexander, I.H., Grice, P.V. and Evans, A.D. (2005) Does organic farming benefit biodiversity? *Biological Conservation* 122, 113-130.

Konvička M., Beneš J. and Čížek L. (2005): Ohrožený hmyz nelesních stanovišť: ochrana a management. *Sagittaria*, Olomouc, 127 p.

Mäder, P, Alföldi, T, Fliessbach, A, Pfiffner, L and Niggli, U (1999) Agricultural and ecological performance of cropping systems compared in a long-term field trial. In: Smaling E, Oenema, O and Fresco, L (eds) *Nutrient Disequilibria in Agroecosystems: Concepts and Case Studies*. CAB International, Oxon, UK. 248-264.

Mäder, P., Fliessbach, A., Dubois, D, Gunst, L., Fried P. and Niggli, U. (2002) Soil fertility and biodiversity in organic farming. *Science* 296, 1694-1697.

Niederbudde, E A and Flessa, H (1989) Struktur, mikrobieller Stoffwechsel und potentiell mineralisierbare Stickstoffvorräte in ökologisch und konventionell bewirtschafteten Tonböden, J. Agronomy and Crop Science 162: 333-341

Pfiffner, L and Luka, H (1999) Overwintering of arthropods in soils of arable fields and adjacent seminatural habitats. Agriculture, Ecosystems and Environment, 1529 p.1-8.

Pfiffner, L and Niggli, U (1996) Effects of Bio-dynamic, Organic and Conventional Farming on Ground Beetles (Col. Carabidae) and Other Epigeic Arthropods in Winter Wheat. In: Biological Agriculture and Horticulture, 1996, Vol 12, pp.353-364

Pfiffner, L, Häring, A, Dabbert, S, Stolze, M and Pierr, A (2001) Contributions of Organic Farming to a sustainable environment. In: Ministry of Food, Agriculture and Fisheries (2001) European Conference: Organic Food and Farming - Towards Partnership and Action in Europe, 10.-11.5.2001, Copenhagen. Proceedings [online]. Document available at: http://www.fvm.dk/kundeupload/konferencer/organic_food_farming/proceedings.pdf

Pfiffner, L. & Mäder, P. (1997) Effects of biodynamic, organic and conventional production systems on earthworm populations. Entomological research in organic agriculture. Biological Agriculture and Horticulture 15, 3-10.

Pfiffner, L. (1997) Welchen Beitrag leistet der ökologische Landbau zur Förderung der Kleintierfauna. In: H. Weiger & H. Willer eds. Naturschutz durch ökologischen Landbau. Ökologische Konzepte 95. Bad Dürkheim, Germany

Smith, S & Read, D (1997) Mycorrhizal Symbiosis. 2nd edition, London

Stolze, M, Pierr, A, Häring, A and Dabbert, S (2000) The environmental impacts of organic farming in Europe. Organic farming in Europe, Volume 6, University of Stuttgart-Hohenheim, Stuttgart

Šarapatka, B., Laška, V., Mikula, J., Čáp, L., Petr, J. (2007): A study of selected biological and biochemical characteristics of soil in a long-term experiment / trial of conversion to organic agriculture in the Czech Republic. 2nd ISOFAR Scientific conference in the frame of 16th IFOAM Organic World Congress – Cultivate the future. In press

Šarapatka, B., Cížková, S. (2007): Diverzita travních porostů v ekologickém zemědělství ve vztahu k dotační politice. Grassland diversity in relation to subsidies. Mezinárodní konference – travní porosity – Banská Bystrica – v tisku

Wyss, E, Niggli, U and Nentwig, W (1995) The impact of spiders on aphid populations in a strip - managed apple orchard. J. Appl. Ent. 119, 473-478.

3. Výchozí situace v Evropě

Zemědělství prodělalo ve všech průmyslově vyspělých zemích světa změny, které poznamenaly venkov, krajinu i přírodu jako celek. Intenzivní zemědělské systémy s používáním chemikálií, moderních strojů na scelených pozemcích, mnohdy zbytečně odvodněných, apod., ovlivnily negativně nejen kvalitu potravin, ale i kvalitu půdy, další složky životního prostředí a zemědělskou krajinu s konečným dopadem na četnost a druhovou pestrost rostlin i živočichů.

Tuto skutečnost si uvědomili odborníci v Evropské unii i v dalších vyspělých státech světa, jejichž zemědělství se díky intenzifikaci začalo potýkat s dalším problémem, a tím byla nadprodukce. Také proto byla reformována Společná zemědělská politika EU. Podpory zemědělcům se přestávají vyplácet na produkci. Dotační a kompenzační platby jsou stále více orientovány na plochu a podporu multifunkčního zemědělství. K základním požadavkům, kromě snížení nadprodukce, patří i požadavky na ochranu životního prostředí, tvorbu a údržbu krajiny, údržbu a posilování biodiverzity a welfare hospodářských zvířat.

Evropská unie podmiňuje vyplácení většiny dotací dodržováním zákonných požadavků na hospodaření, které jsou definovány sadou 19ti předpisů práva EU, které pokrývají oblasti životního prostředí, bezpečnosti potravin, správného zacházení se zvířaty a rostlinolékařství. Jedná se o požadavek tzv. křížové shody – Cross Compliance (CC). V principu je to dobrý systém, který postihuje celé zemědělství (nejen zemědělství ekologické nebo zemědělství v územích se zvláštními režimy ochrany). Problémem je však jeho praktické uplatňování. Je to systém velmi složitý, poznamenaný nepochopením a byrokracií (nejen v ČR). Ve svém důsledku nevede zatím k plošnému zkvalitnění zemědělství z pohledu OŽP a podpory biodiverzity. Chybí mu velmi jasný a snadno kontrolovatelný systém podpory. Zejména v produkčních zemědělských oblastech, kde krajina a agroekosystémy jsou nejintenzivněji využívány, citelně chybí ekologické stabilizační prvky, které by napomohly zlepšit krajinou strukturu v dnešní unifikované krajině.

OBR 1 – unifikovaná krajina – agrární poušť

4. Švýcarský systém ekologických kompenzačních ploch

Možným poučným příkladem řešení této neutěšené situace, a to i pro produkční oblasti s převahou konvenčního zemědělství, je Švýcarsko. Švýcarská konfederace vydala v roce 1998 Spolkový zákon o zemědělství, který doplnilo ve stejném roce Nařízení o přímých platbách pro zemědělství (Příloha I). Vyplácení přímých plateb je podobně jako v EU podmíněno prokazováním dodržování základních norem s ohledem na ŽP a welfare. Švýcarské cross – compliance, které se zde nazývají volně přeloženo jako „Osvědčení o ekologických výkonech v zemědělském podniku“ mají jednu významnou podmínku navíc, jedná se o podmínku minimálního zastoupení ekologických kompenzačních (vyrovnávacích, stabilizačních) ploch, které musí prokázat každý zemědělský podnik, který chce čerpat přímé platby a další národní dotace (na investice, bezúročné půjčky, nákup či zapůjčení mléčné kvóty atd.). Švýcarský systém „Osvědčení o ekologických výkonech“ je oproti CC EU méně složitý s významným akcentem na celopodniková opatření. Zemědělský podnik je chápán jako uzavřená jednotka s vazbou rostlinné a živočišné produkce, preferovány jsou zejména menší podniky, požaduje se i přesah ekologických opatření z úrovně statku na úroveň obce, případně na větší územní celky a jejich propojení.

Švýcarští odborníci vytvořili celostátně platný katalog tzv. „ekologicky kompenzačních ploch“ (EKP, ekoplochy), tedy biotopů v zemědělské krajině, které mohou být útočištěm pro volně žijící živočichy, vhodným stanovištěm pro planě rostoucí rostliny. Zároveň tyto plochy přispívají k ochraně půdy i vody.

Úspěch a výjimečnost systému EKP tkví v tom, že Švýcaři vyvinuli nástroj, jak přesvědčit všechny zemědělce bez rozdílu, zda hospodaří ekologicky nebo konvenčně, aby takováto „místa pro přírodu“ na svých farmách udržovali, případně aktivně vytvářeli. Každý zemědělský podnik, který chce požádat stát o jakékoliv zemědělské dotace či další zvýhodnění musí nejprve splnit podmínku: prokázat min. 7 procent ekologických kompenzačních ploch z celkové výměry zemědělské půdy (ZP) podniku. K této podmínce se váží ještě další opatření (např. dodržování předpisů welfare neboli životní pohody v chovu hospodářských zvířat, vyrovnaná bilance hnojení, ochrana půdy a vod). Povinnost „přírodních ploch“ pro všechny podniky je však nápadem zcela jedinečným a v praxi fungujícím. Na jedné straně pro všechny zemědělce platí přísná podmínka mít v podniku minimálně 7 procent ekoploch (pozn. podniky s ovocnými sady a vinicemi mají povinnost mít pouze 3,5 procent ekoploch) a to i v produkčních intenzivních oblastech. Na druhé straně však stát podporuje jejich zakládání i údržbu zvláštními dotacemi, takže se toto „povinné“ zapojení do celostátní podpory agrobiodiverzity švýcarským zemědělcům ve výsledku vyplácí. Dotace na ekoplochy a krajinné prvky jsou výrazně vyšší v nížinných podnicích, než v podnicích podhorských a horských, kde je toto procento pro zemědělce snáz splnitelné.

4.1 Podrobné představení švýcarského systému ekologické kompenzace ¹

Systém EKP je závaznou částí švýcarského pojetí principu Cross Compliance, který se jak už bylo zmíněno nazývá „Osvědčení o ekologických výkonech“ (*Ökologischer*

¹ Podrobný popis systému EKP a jeho pravidel je převzat z katalogu „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp.)

Leistungsnachweis). Vše zde upravuje Nařízení o přímých platbách pro zemědělství ze 7. prosince 1998 (NPP), které je pravidelně aktualizováno (Verordnung von 7. Dezember 1998 über Direktzahlungen an die Landwirtschaft) – hlavní body tohoto nařízení jsou uvedeny v Příloze I.

Podmínky se vztahují na:

1. podniky, které žádají o přímé platby podle NPP nebo v rámci jiných podpůrných programů federace v souladu se zemědělským zákonem (např. investiční půjčky, přenos mléčného kontingentu) a musí tak podat důkaz (osvědčení) o ekologických výkonech (DEV) jejich podniku.
2. podniky, které žádají o dotace na EKP podle nařízení o přímých platbách.

Jaké předpoklady musí být splněny pro uznání ekologické kompenzace v rámci *důkazu o ekologických výkonech* a zároveň pro oprávnění k dotaci na EKP?

- EKP musí představovat alespoň 3,5 procent zemědělské půdy (ZP) obsazené speciálními kulturami (sady, vinice) a alespoň 7 procent ostatní ZP podniku. Podíl roztroušených ovocných vysokokmenů a původních, stanovišti odpovídajících soliterních stromů a alejí, přitom smí představovat nanejvýš polovinu požadovaného minimálního podílu EKP.
- EKP se na podnikové ploše smí nacházet v maximální dojezdové vzdálenosti 15 km od centra podniku nebo od produkční jednotky a musí být na vlastním nebo pronajatém pozemku obhospodařovatele.
- Podniky s plochami v zahraničí musí výše uvedených 3,5, resp. 7 procent, vztažených na jejich tuzemskou ZP, splňovat v tuzemsku.
- Veškeré EKP podniku (i ty, na které nejsou vypláceny dotace) s výjimkou stromů musí být zakresleny na přehledném plánu nebo na mapě.
- Všechny typy EKP, které budou dále uvedeny, jsou při dodržení uvedených podmínek započítatelné do minimálního podílu EKP ze ZP, požadovaného DEV. EKP oprávněné k vyplácení dotací jsou započítatelné za stejných podmínek (*výjimky*: pro roztroušené ovocné vysokokmeny a pro křovinaté pásy, polní a pobřežní křoviny platí pro oprávněnost k vyplácení dotací zčásti odlišné podmínky).
- Pojmem „parcela“ používaným v tomto dokumentu se rozumí obhospodařovaná jednotka (= plocha s jednotným obhospodařováním²) a nikoli parcela z pozemkové knihy.
- Pokud plocha prvku EKP nebyla vyměřena, zjišťuje se efektivním určením délky v poli (pásmem). Pro některé typy EKP platí jednotné standardní rozměry.
- Podél cest a silnic je třeba ponechat travní porost o minimální šířce 0,5 m.
- Podél povrchových vod, křovinných pásů, polních a pobřežních křovin jakož i lesních okrajů je třeba založit nehnojený tlumicí pás (podrobnosti viz symbol - ♣ a popis v následujícím rámečku) o minimální šířce 3 m.
Výjimka: Kanton může povolit, aby se podél pásů křovin, polních a pobřežních křovin nezakládala tlumicí bylinný lem, pokud:
 - to vyžadují zvláštní pracovní-technické okolnosti (např. malá šířka pole mezi dvěma křovinnými pásy),
 - pás křovin se nenachází na vlastní podnikové ploše. Na plochách s takovou kantonální výjimkou však nesmí být aplikována žádná hnojiva ani prostředky ochrany rostlin.

Co to je „tlumicí pás“? Jak musí být obhospodařován?

Kde bude v dalším textu použit symbol ♣, platí definice a předepsané obhospodařování takto:

- *Definice a podmínky*: Tlumicí pás je zpravidla 3 m široký viditelný pás, po celý rok rozeznatelný, porostlý trávou, bylinami nebo stelivem. *Předepsané obhospodařování* tlumicího pásu:

² U nás je používán pojem z LPIS – půdní blok

- nehnojit,
- nepoužívat prostředky ochrany rostlin; *výjimka*: na tlumícím pásu podél křovinných pásů, polních křovin a lesního okraje nanejvýš selektivní ošetření jednotlivých problematických rostlin, pokud je nelze za vynaložení přiměřeného úsilí odstranit mechanicky (viz. str.10),
- není povoleno přechodné uložení senážních balíků,
- není povoleno přechodné uložení statkových hnojiv nebo kompostu,
- není povoleno kompostování na okraji pole,
- je povolen příležitostný průjezd k zemědělským a lesnickým účelům,
- přechodné uložení dřeva je povoleno, nejsou-li použity prostředky na ochranu dřeva,

Doporučení:

- postupná seč a struktury jako hromady větví poskytují zvířatům možnost úkrytu,
- posečenou hmotu odvézt ze stanoviště, aby se snížila jeho úživnost,
- žádoucí je větší šířka než 3 m (např. k napřímení parcely), především je to účelné, je-li stanoviště způsobilé k vývoji kvalitativně dobrých EKP; Je vhodné ověřit, zda tento pozemek lze přihlásit jako EKP – typ 1, 2 nebo 5. Viz. Katalog EKP (Příloha II)

4.1.1. Základní pravidla pro zápočet a podporu EKP

Kdo může požádat o dotace na EKP :

- Hospodáři, kteří vedou podnik, mají své občanskoprávní bydliště ve Švýcarsku a podají navíc DEV.
- Pokud je podán DEV, jsou dotace za EKP (maximálně však na 50 procent ZP) směřovány rovněž na:
 - hospodáře bez zemědělského, resp. rovnocenného vzdělání nebo zkušenosti,
 - právnickou osobu,
 - federaci, kanton a obec,
 - osobu, jehož chované počty zvířat překračují hranici nařízení o nejvyšším počtu zvířat a jemuž se na základě jeho zdanitelného příjmu/majetku krátí nebo nepřiznávají jiné přímé platby.

Poznámka: přímé platby ve Švýcarsku podle Nařízení o přímých platbách (NPP) nemohou dostat mj. právnické osoby, stát, kantony, obce nebo zemědělci, jejichž stavy hospodářských zvířat přesáhly povolené zatížení VDJ/ha. Jsou zkrátka podporováni sedláci a ne velké zemědělské firmy. Dotace na ekoplochy (EKP) ale mohou dostat bez přímých plateb i jiné hospodářské subjekty než sedláci a to pouze max. na 50 procent ze své zemědělské půdy.

Do dotace se nezahrnují pozemky, které:

- se nacházejí mimo ZP,
- se nacházejí v zahraničí,
- jsou osazeny stromkovými školkami, lesnickými rostlinami, okrasnými rostlinami a skleníky s pevnými základy,
- jsou podle čl. 18a, b a 23c, d zákona o ochraně přírody a vlasti uloženy požadavky, aniž by byla s obhospodařovatelem/majitelem pozemku uzavřena dohoda o odškodnění.

Uznatelné pro dotaci nejsou ani pozemky nebo jejich části:

- s vysokým výskytem problematických rostlin (např. šťovík, pcháč, oves hluchý, pýr),
- jejichž kvalita byla snížena nesprávným obhospodařováním nebo přechodným nezemědělským užíváním (např. užívání jako parkoviště při nějaké akci; skladování senážních balíků, statkových hnojiv, kompostu; kompostování na okraji pole),
- které se nacházejí při veřejných silnicích a železničních drahách,
- jejichž hlavním účelem není zemědělské užívání, zejména v rámci golfových hřišť, tábořišť, letišť a vojenských cvičných prostorů, jakož i v rámci uzavřených stavebních pozemků,

- které přiléhají k orné půdě a k trvalým kulturám na prvních třech metrech souvratí na čelní straně pozemku.

Kde lze založit přírodě blízké biotopy v rámci EKP, aby přispívaly k zachování a podpoře druhové rozmanitosti a k obohacení krajiny?

- Podél vod, lesů, křovinných pásů a polních křovin (remízků) tak, aby přiléhaly k zákonem chráněným nebo úřední inventarizací zachyceným biotopům. V ochranných pásmech podzemní vody a v přítokových oblastech.
- Na stanovištích, která vykazují rozmanitou flóru a faunu nebo jiné předpoklady: mělké půdy, chudé živinami, slunné polohy, s bohatstvím struktur, obzvlášť suchá nebo mokrá stanoviště. Na pozemcích ohrožených erozí.

Obecní, regionální nebo kantonální úřady mají často údaje o přírodních a krajinných objektech nebo rozvojové koncepty a plány. Při zakládání lze využít těchto existujících podkladů a rozhodnout se podle nich o umístění EKP.

Následující pravidla *NEPLATÍ PRO EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ*, protože pro EZ je povolena pouze mechanická ochrana:

Problematické rostliny a povolené prostředky na ochranu rostlin pro ošetření jednotlivých rostlin a koncentrovaných míst výskytu na EKP:

- nežádoucí rostliny, jako např. šťovík, pcháč, svlačec a pýr, se hubí v zásadě mechanicky,
- není-li to za přiměřeného vynaložení sil možné, jsou na extenzivně užívaných loukách a pastvinách, na málo intenzivně užívaných loukách, v ochranných polních pásích a v tlumících pásích (kromě těch, které se nacházejí u stojatých nebo tekoucích vod) povoleny následující prostředky k ošetření jednotlivých rostlin, resp. u pestrých a rotačních úhorů k ošetření shloučených úborů pcháče (ne víc než několik m²):
 - ručním postřikovačem: metsulfuron-metyl proti šťovíku; glyfosáty a sulfosáty proti šťovíku, pcháči, svlačci a pýru.
 - zádovým postřikovačem: clopyralid proti pcháči; fluazifop-P-butyl proti pýru (jen u pestrých a rotačních úhorů a u polních ochranných pásů).

Kompletní přehled všech ekologických komenzačních ploch, doporučených managementů s výškou plateb a komentářem ve Švýcarsku je zpracován v Příloze II.

3.2. Princip kvantity, kvality a konektivity v systému EKP

3.2.1. Kvantita ploch EKP

Systém ekologických kompenzačních ploch byl ve Švýcarsku zaveden před 13 lety, mají tedy již poměrně dlouholeté zkušenosti s jeho realizací. Jak bylo uvedeno na začátku dnes je systém EKP závaznou částí švýcarských Cross Compliance (Osvědčení o ekologických výkonech v zemědělském podniku). Při zavádění tohoto systému byl ve Švýcarsku úspěch, že mají těchto 7 procent obhospodařovaných ploch bez aplikace hnojiv. Od 80. let však probíhala ve Švýcarsku živá diskuze, která se zabývala reakcí na systém EKP. Při podmínce, kdy zemědělci musí povinně odevzdat 7 procent svých obhospodařovaných ploch do systému neproduktivních EKP, je zákonitě, že zbylé plochy budou využívat o to intenzivněji, což s sebou nese zvýšené environmentální rizika. Proto bylo nesmírně důležité, že systém EKP byl začleněn do podmínek Cross Compliance. Princip shody totiž zabezpečuje, že se v podniku zároveň dodržuje rovnováha živin, diverzita osevního postupu a reguluje množství dusíku aplikovaného na zemědělskou půdu a povinné využívání meziplodin (pozn. pokud je sklizeň před 10. srpnem, musí být povinně zařazena meziplodina). Konvenční podnik musí nejdříve využít svá statková hnojiva produkovaná na farmě a teprve po té může nakoupit minerální hnojiva. Tyto podmínky podporují uzavřenost podniku jako celku.

Praktický příklad aplikace dusíku:

Zemědělský podnik obhospodařuje ve Švýcarsku 20 ha půdy: 2 ha tvoří ekologické kompenzační plochy (bez hnojení), 10 ha trvalé travní porosty (smí použít max. 100 kg N na ha za rok) a 10 ha pšenice (max. 150 kg N za rok). Dohromady tedy může podnik aplikovat 2.200 kg N na celý podnik za rok.

Toto pravidlo zabezpečuje, že podnik nemůže zvýšit intenzitu obhospodařování na ostatních plochách, při zavedení systému EKP. Velice důležité !

3.2.2. Kvalita ploch EKP

Po několika letech, kdy byl systém EKP v Švýcarsku zaveden, se ukázalo, že pouze množství ploch začleněných do systému nestačí. Ukázalo se, že kvalita EKP je stále nízká. Jelikož 80% EKP ve Švýcarsku tvoří EKP typ 1 a typ 4 (extenzivně a málo užívané louky), zaměřili se tedy na zvýšení kvality EKP travních porostů a představili seznamy klíčových rostlinných druhů pro produkční a horské a podhorské oblasti. Tento seznam obsahuje přehled indikačních druhů, které se mají v daných oblastech zachovat a reprezentují určitou kvalitu travních porostů z pohledu ochrany přírody.

Zemědělec má možnost získat za tuto nadstandardní kvalitu jeho pozemků prémii navíc. Zemědělci se zde platí za udržení určité kvality pozemku a ne jen za její obhospodařování. Na tuto dotaci má nárok pokud se na ploše 25m² (v kruhu o průměru 6m) najde více než 6 rostlinných druhů z uvedeného seznamu pro danou oblast.

3.2.3. Konektivita EKP neboli propojení

Třetím důležitým principem je konektivita neboli propojení jednotlivých ploch se sousedními plochami EKP. Zde je důležitá spolupráce mezi jednotlivými podniky na regionální úrovni. V mnoha oblastech dala místní samospráva podnět pro vypracování tzv. krajinného planu, který slouží k plánování a propojení ploch EKP.

Doplňkové kvalitativní dotace podle NEK

Prostřednictvím Nařízení o ekologické kvalitě (NEK) podporuje federace opatření, která regionálně a na dobrovolné bázi napomáhají biologické kvalitě a/nebo propojení EKP.

- Následující EKP získají doplňkové kvalitativní dotace, pokud splní určité kantonálně stanovené floristické nebo strukturální kvalitativní požadavky, které odpovídají minimálním požadavkům federace: extenzivní a málo intenzivně užívané louky (typ 1 nebo 4), stelivové louky (typ 5), polní vysokokmenné ovocné stromy (typ 8) a křovinné pásy, polní a břehové křoviny (typ 10).
- Všechny typy EKP na ZP mohou obdržet doplňkové dotace za propojení, pokud jsou součástí propojovacího projektu, který splňuje určité kantonálně stanovené požadavky a vyhovuje minimálním požadavkům federace.

Právní závaznost: Pro všechny realizační otázky u těchto kvalitativních dotací platí Nařízení o ekologické kvalitě (NEK), resp. požadavky kantonu. Většina kantonů nabízí na druhově bohaté biotopy finančně zajímavé smlouvy.

Praktický příklad:

Zemědělský podnik, který má EKP typu 1 – extenzivně užívané louky, po dodržení výše popsanych podmínek kvality a konektivity obdrží v produkční oblasti za základní management EKP - 1500,- CHF = 25500,- Kč
za kvalitu - 500,- CHF = 8500,- Kč
za propojení se sousedními EKP - 500,- CHF = 8.500,- Kč
Dohromady tedy obdrží za danou plochu: 2000,-CHF = 42500,- Kč na hektar plochy EKP typu 1.

3.3. Poradenství jako základ

Celý systém vyžaduje samozřejmě dobré poradenství a fundovanou kontrolu. Ve Švýcarsku jsou při zakládání ekoploch činné soukromé projekční a poradenské firmy, které musejí získat pověření od jednotlivých kantonů (v kantonu Aargau je to např. Agrofutura Frick). Tyto kompetentní firmy pak nejen projektují a radí, ale zprostředkovávají i dotace na ekoplochy a provádějí kontrolu jejich rozloh, kvality a údržby.

4.2 Statistika – ekologické kompenzační plochy v podnicích v EZ ve Švýcarsku

Pro analýzy byly k dispozici údaje zemědělských průzkumů prováděných Spolkovým statistickým úřadem v souvislosti s přímými platbami z let 1999 a 2003.

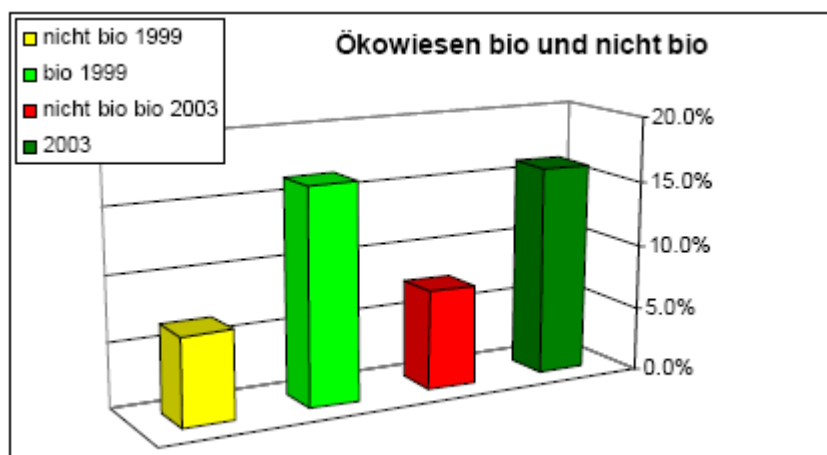
Výsledky

Ekologicky obhospodařované podniky vykazují procentuálně vyšší podíl ekologických kompenzačních ploch než podniky neobhospodařované ekologicky. Toto zjištění je relativizováno tím, že podíl EZ je ve švýcarsku regionálně velmi rozdílný a v určitých oblastech je tak jen velmi málo kompenzačních ploch v EZ. Např. v údolních oblastech existují prakticky jen extenzivní louky obhospodařované v konvenčním režimu.

Rozdíly mezi různými podnikovými formami (specializované podniky, podniky orientované na polní produkci, resp. na chov dobytka) mají podstatně větší vliv na podíl ekologických kompenzačních ploch než volba produkčního systému (ekologické/konvenční zemědělství).

Kromě toho hrají pro rozhodnutí, zda v podniku vyčlenit více kompenzačních ploch, důležitou roli také kantonální programy.

Louky představují největší podíl kompenzačních ploch a jsou silně zastoupeny především v ekologickém zemědělství, jak ukazuje následující obr. 2.

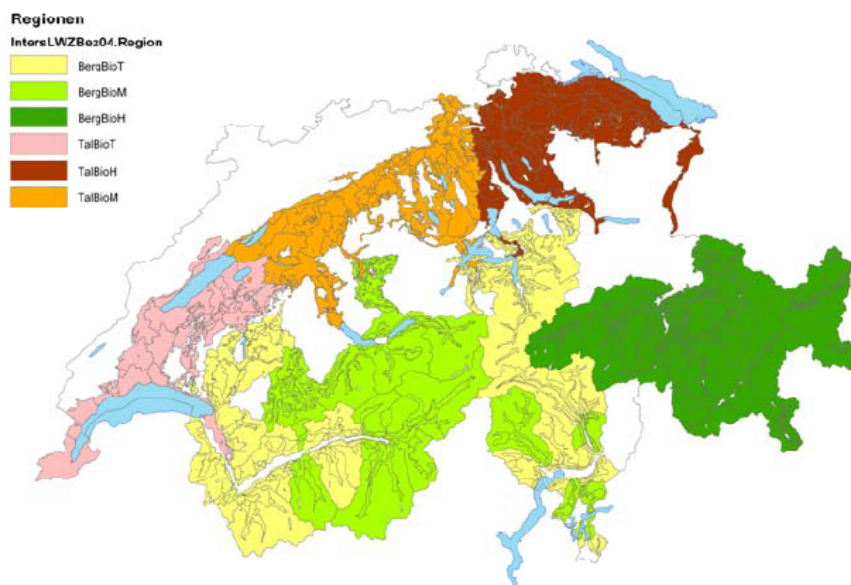

Zdroj: FiBL

Obr 2. Kompenzační louky v režimu EZ a mimo režim EZ

Podíl kompenzačních luk (Typ 1 a Typ 4 - extenzivní a méně intenzivní louky) je v podnicích EZ v celošvýcarském průměru zhruba třikrát tak vysoký jako v konvenčních podnicích

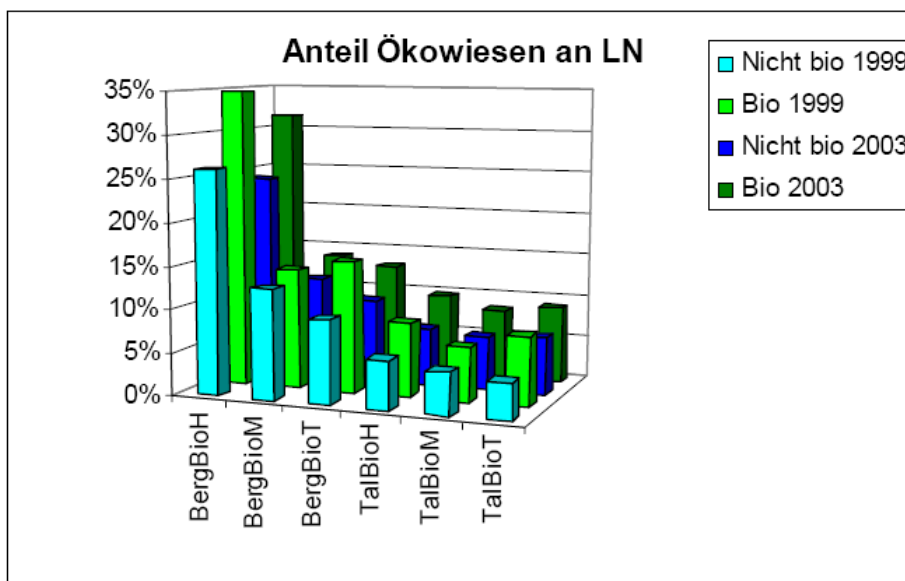
Největší podíl podniků v horských obtech představují převážně chovatelsky zaměřené podniky, které v některých případech disponují výlučně TTP. Proto se zde lze také ve zvýšené míře setkat s extenzivními loukami.

Zdroj: FiBL

Obr. 3 Regionalizace Švýcarska na základě nadmořské výšky a podílu EZ.

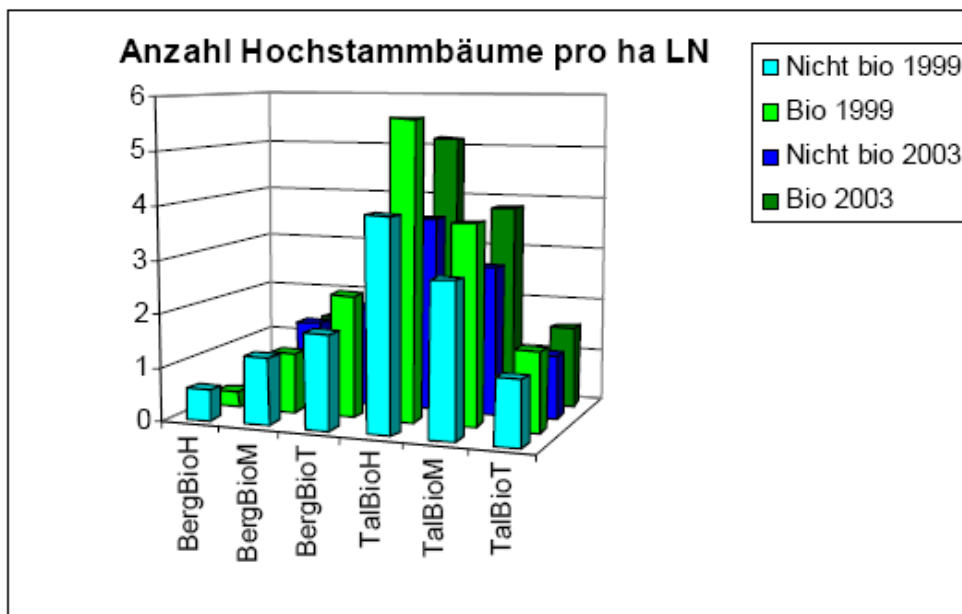
Pro tyto regiony byly počítány kompenzační plochy, které jsou obhospodařovány v konvenčních a ekologických podnicích. Přitom se ukázalo, že jen v horské oblasti s vysokým podílem EZ je co do plochy výskyt kompenzačních luk významný (zkr. – BergBioH)

Zdroj: FiBL

Obr. 4 Podíl kompenzačních luk ze zemědělské půdy v 6 různých regionech

Srovnání procentuálního podílu kompenzačních luk (Typ 1 a Typ 4 - extenzivní a méně intenzivní louky) ekologicky obhospodařovaných a konvenčních za roky 1999 v 6 regionech Švýcarska. Relativní podíl EKP typu 1 a 4 byl vždy vyšší v EZ ve všech regionech a v obou letech. Především v horských oblastech s vysokým podílem EZ (BergBioH) je tento trend dobře patrný.

Obr. 5 Podíl vysokokmenů ze zemědělské půdy v 6 různých regionech

Srovnání procentuálního počtu vysokokmenů na ha zemědělské půdy (Typ 8 - vysokokmennésady, Typ 9 - izolované solitérní stromy) ekologicky a konvenčně obhospodařovaných podniků za roky 1999 a 2003 a za 6 regionů podle obr. 3

Stromy, které dávají ráz především kopcovitým oblastem (Jura, alpské podhůří), padly za obětí obecné intenzifikaci zemědělství. Přesto se ukazuje zvýšená hodnota počtu stromů na ha zemědělské půdy v ekologicky obhospodařovaných podnicích.

Zdroje informací:

Publikace Spolkového úřadu pro zemědělství BLW se sídlem v Bernu: „Direktzahlungen 2007 an die Landwirtschaft im Überblick“ (www.blw.admin.ch)

„Přímé platby v zemědělství 2007 – přehled“ (www.blw.admin.ch)

Katalog „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ s popisem ekologických stabilizačních ploch v zemědělství (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp.)

Výroční zpráva projektu „Ekozemědělci přírodě“ FiBL Frick, 2006 (archív Bioinstitut,o.p.s.)

Rozhovory s odborníky z FiBL Frick, Agrofutura Frick a Agroscope Reckenholz-Tänikon ART– srpen2007

5. Návrh systému ekologických kompenzačních ploch pro ČR

Švýcarský systém EKP by mohl být vhodným řešením zejména pro silně produkční oblasti v ČR jako je Polabí, Haná či jižní Morava, kde scelené pozemky představují z pohledu biodiverzity tzv. agrární poušť. Obrovské lány s monokulturami často přesahující rozlohu 100 ha, často bez jediné polopřírodní či přírodní ekologické vyrovnávací plochy. Tato krajina je těžko obyvatelná pro dříve běžné druhy živočichů a rostlin, které byly vždy spjaty se zemědělskou krajinou.

Podle Programu rozvoje venkova (PRV), který je od roku 2007 realizován v ČR, se má naše zemědělství rozvíjet „na bázi udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření“. Hlavní součástí PRV je také soubor opatření, tzv. osa 2 - pro „zlepšování přírodního prostředí a krajiny“, kde jsou vytvořeny soubory opatření za účelem podpory biologické rozmanitosti.

Na podporu naplňování tohoto cíle byly z rozpočtu EU i ze státního rozpočtu ČR vyčleněny velké finanční částky na kompenzace, které každoročně dostávají naši zemědělci. Nabízí se tedy otázka, zda jsou tyto prostředky využívány skutečně za účelem podpory a rozvoje biodiverzity a ochrany životního prostředí. Mnoho zemědělců bohužel nechápe tyto programy správně, tedy jako příspěvek na ochranu životního prostředí, ale jen jako jakousi další nárokovou dotaci na vyrovnání příjmů.

Také z pohledu ochrany přírody a krajiny se Česká republika rozdělila na klimaticky znevýhodněné LFA (less favourite areas) oblasti a na oblasti produkční. V LFA je podporováno zatravnění, extenzita a sečení travních porostů, ovšem bez ohledu na vytváření krajinných a ekologicky stabilizačních prvků či optimální termíny a postupy seče nezbytné například pro vzácné rostliny nebo na zemi hnízdící ptáky. Požadovaná je spíše „uklizená“ krajina, než krajina podporující volně žijící zvířata a planě rostoucí rostliny. Zcela špatná je situace v produkčních oblastech, kde se stále hospodaří pouze intenzivním konvenčním způsobem, aniž by byl na zemědělské půdě ponecháván jakýkoliv prostor pro přírodu. Ekologické zemědělství se zde rozvíjí zcela nedostatečně.

Proto jsme se pokusili navrhnout koncept ekologických kompenzačních ploch vhodný pro naše podmínky, s ohledem na strukturu zemědělského hospodaření a na současné finanční nástroje na podporu šetrného hospodaření. Jde o první návrh, který zcela jistě musí být nejprve ověřen v praxi, aby bylo možné přesně stanovit vhodný management pro jednotlivé typy EKP, případně doplnit navržený katalog o nové plochy. Tento katalog by v budoucnu měl sloužit k definování EKP v každém zemědělském podniku, měl by představovat všechny biotopy v zemědělské krajině, které mohou být útočištěm pro volně žijící živočichy, vhodným stanovištěm pro planě rostoucí rostliny, a které plní ochranné funkce půdy i vody.

5.1 Definice ekologické kompenzační plochy a pravidla pro její stanovení

Ekologická kompenzační (stabilizační) plocha (EKP) je určitá část z celkové výměry zemědělské půdy podniku, která je zakládána a obhospodařována tak, aby se vytvářely biotopy podporující volně žijící živočichy i planě rostoucí rostliny. EKP zároveň přispívají k ochraně půdy a vody.

5.1.1 Z jakých ploch se procento EKP stanovuje?

Vyčlenění plochy „pro přírodu“, tedy EKP je příspěvkem konkrétního zemědělského podniku pro naplnění celkových cílů ochrany přírody a harmonického vytváření zemědělské krajiny. Proto se procentuální podíl EKP stanovuje z celkové výměry půdy podniku. Do celkové výměry plochy podniku se zahrnuje celá výměra půdy, kterou podnik vlastní či má v pronájmu. Nejde tedy jen o plochu zaregistrovanou v LPIS v podobě půdních bloků.

5.1.2 Jaká je celková vize (hlavní cíl) pro zavedení EKP v ČR ?

Cílem je, aby EKP vytvářely a pečovaly o ně všechny zemědělské podniky hospodařící na území ČR. Jako optimální se jeví, aby tyto plochy byly v budoucnu i propojeny a aby se zvyšovala jejich kvalita ve smyslu posílení biodiverzity. Podle zahraničních výzkumů přebíráme i pro potřeby ČR jako cíl určité procento EKP z celkové výměry půdního fondu zemědělského podniku. Zda teno cíl bude odpovídat 7 procentům, jako ve Švýcarsku, je nutno ověřit. Pro podniky v horských a podhorských oblastech (LFA) bude snazší EKP prokázat, proto zde může klást vyšší nároky na kvalitu EKP, než jsou pouze extenzivní trvalé travní porosty (louky či pastviny s vyšší druhovou pestrostí).

U podniků v produkčních oblastech (mimo LFA) je vhodné se zamyslet zda bude perspektivní navrhnout stejné procento pro cílový stav. Tento může být v dlouhodobé perspektivě stejný (tedy například zmíněných 7 procent z výměry podniku), avšak pro prvotní fázi zavedení celého systému EKP je možné navrhnout nižší podíl (například 3,5 procenta), stejně jako pro podniky s intenzivními trvalými kulturami (vinice, ovocné sady, chmelnice).

Hlavní ideou zavedení EKP je adresný příspěvek každého zemědělského podniku k ekologické stabilizaci zemědělské krajiny. Nelze čekat na centrálně organizovanou tvorbu a propojování území ekologické stability, kterou v dnešní době brzdí zejména pomalá realizace komplexních pozemkových úprav. Současně zpracovaný systém EKP na úrovni zemědělského podniku může vhodně doplnit regionální či lokální ÚSES.

5.1.3 Rozdílný přístup pro zavádění EKP v LFA a v produkčních oblastech

Oblasti LFA: Údržba krajiny a mimoprodukční funkce jsou v těchto oblastech již dotovány platbami na LFA. Tradičně extenzivní charakter zemědělství je dán zejména fyzikogeografickými podmínkami. Časté je vyšší zastoupení mimoprodukčních ploch v rámci podniku, což koresponduje s přirozeně větším zastoupením EKP. Zde navrhuje nutnost prokázání určitého procenta (např. 7 %) EKP u každého zemědělského podniku. K zlepšování stávajícího stavu se může požadovat např., aby EKP typu „extenzivní travní porost“ mohlo činit pouze část ze všech vykazovaných EKP. O jaké procento plochy EKP by se mělo jednat by mělo být pečlivě ověřeno ve výzkumu i v praxi na vybraných modelových farmách.

Produkční oblasti: Vzhledem k dlouhodobě praktikovanému socialistickému typu hospodaření jsou tyto oblasti nejvíce postiženy postiženějšími místy s ohledem na krajinnou strukturu a biodiverzitu. V těchto oblastech je potřeba zavádění EKP větší než v LFA. Opět je zde důležité nejprve ve výzkumu a následovně v praxi na modelových farmách odzkoušet povinné procento EKP. V první fázi nicméně navrhuje snadněji splnitelnou podmínku a to nižší procento (např.

3 %) EKP z výměry zemědělské půdy zemědělského podniku. s následným zvýšením do budoucna nebo prověřit možnost zachování stejného procenta EKP jako u oblastí LFA s tím, že bude tolerována nižší kvalita EKP.

5.1.4. Kompenzace na vytvoření EKP a jejich údržbu a poradenství

Určité procento EKP by mělo být v zemědělském podniku jednak povinné (cílový stav), jako podmínka pro vyplácení jiných dotací (např. SAPS, dotace z PRV, dotace na EZ ,IP). Na druhé straně by měla být navržena dotace na aktivní vytváření EKP a jejich údržbu (možno využít stávajících programů).

Dotace na ekoplochy a krajinné prvky by měly být vyšší v nížinných podnicích, než v podnicích horských, kde je přirozených ekoploch více. V podnicích v produkčních oblastech (mimo LFA) musí být také vyšší kompenzace ekonomické ztráty za produkci. Důležitá je osvěta a poradenství na úrovni zemědělského podniku a především zájem a ochota ze strany zemědělce. Určitou pomoc pro zemědělce by měly představovat plány šetrného hospodaření, jejichž metodiku Bioinstitut Olomouc připravuje ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci a dalšími organizacemi, v rámci Národního programu výzkumu II, v projektu nazvaném „Optimalizace zemědělské a říční krajiny v ČR s důrazem na rozvoj biodiverzity“ (2B06101).

5.1.5. Vztah současných agroenvironmentálních opatření a systému EKP a navržené změny

Následující tabulka navržených typů EKP pro ČR poskytuje přehled, jaké plochy mohou EKP tvořit. Typy 1-3 (Extenzivně užívané louky, pastviny a biopásy) jsou v současné době zahrnuty mezi agroenvironmentálními opatřeními. Pro travní porosty (Typ 1 a Typ 2) jsme se rozhodli představit 2 možné varianty. Uvědomujeme si, že současné nastavení dotačních titulů pro travní porosty není z pohledu kvality EKP ideální, proto jsme se pokusili shrnout hlavní požadavky na údržbu TTP z pohledu posílení biodiverzity ve variantě A. Variantu B jsme uvedli z důvodu nutnosti ověřování koncepce i na současně nastavených podmínkách a jde tedy z našeho pohledu o kompromisní řešení. Z pohledu dlouhodobé koncepce být toto řešení nemělo být přijato jako dostatečné pro požadavky na kvalitu EKP.

Varianta A vždy vychází z kritického pohledu na současná pravidla opatření pro trvalé travní porosty. Navrhuje vhodnější management, který je však nutno dále experimentálně ověřovat v praxi a pravidla podle nových zjištění upravovat. Víme, že hospodářská činnost, která vyhovuje lučním a pastevním společenstvům je zcela nezbytná. Hospodaření na loukách a pastvinách by mělo navodit heterogenitu ve fenofázích luční vegetace a dlouhodobě také heterogenitu vlastní vegetace. V současné době víme, že nemůžeme zemědělci přesně nadefinovat, který typ managementu na tu kterou louku nebo pastvinu by měl uplatnit, ale sám zemědělec by měl mít zájem kombinovat různé typy seče a pastvy hospodářských zvířat, aby dosáhl vyšší pestrosti trvalých travních porostů

Varianta B vychází ze současného systému agro-environmentálních opatření a poskytuje možnost začít s ověřováním systému EKP za souasně platných podmínek a běžícího programu do roku 2013. Základní management luk a pastvin (označení v PRV - B.1 a B.7 je pouze

rozdílný úplným omezením hnojení) a ostatní nadstavbové tituly pro TTP jsou začleněné ve variantách bez hnojení.

Podpora na opatření na TTP a započitatelné EKP jsou v současné době dostatečné, kde ale výrazně chybí podpora na krajinné prvky a další opatření je orná půda. Podporu lze čerpat pouze na výsadbu zeleně (Operační program ŽP, PPK), avšak čerpání podpory na její následnou údržbu, či na údržbu již existující rozptýlené zeleně je problematické. Současně i PPK je zemědělci málo využíváný pro jeho byrokratickou „ztuhlost“. Např. o přidělení finančního příspěvku se zemědělec často dozví až na poslední chvíli, tj. koncem roku, kdy je mnohdy výsadba sazenic stromů a keřů zcela nevhodná.

Navrhujeme podporu např. na založení křovinných pásů, remízků a břehových porostů (typ EKP 9), nebo dotace na extenzivní vysokokmenné sady (typ EKP 7), které by v budoucnu mohly být součástí agroenvironmentálních opatření pro svou nezastupitelnou funkci zejména pro biodiverzitu fauny.

Zařadili jsme také do katalogu typ 4 - drobná políčka s pěstovanými bylinami v ekologickém režimu. Může jít jednak o drobná pole se střídáním plodin s doprovodnými bylinami (nutno stanovit počet plodin na ar/hektar) nebo o typické zahrádky a zahrady doprovázející statek.

Další navržené typy EKP 5 a 6 (ochranný polní pás a extenzivní úhor) rozšiřují nabídku možných opatření na orné půdě a mohly by být inspirací pro rozšíření dotačních titulů v rámci agroenvi pro konvenční podniky. Jak bylo již řečeno, právě v produkčních oblastech by systém EKP měl najít největší uplatnění. Proto je nutné, aby podniky, které budou chtít EKP na svých pozemcích zakládat, měly dostatečný výběr opatření, do kterých se mohou zapojit. Navržené platby označené * jsou jen hrubým odhadem a pro jejich stanovení je nutná další kvalifikovaná analýza kompenzace ekonomických ztrát a nákladů na údržbu.

5.2. Návrh katalogu ekologických kompenzačních ploch v České republice

Název a charakteristika EKP	Podmínky údržby	Zápočet EKP	Platby na ha
<p>Typ 1 – VARIANTA A: Extenzivně využívané louky</p>	<p>Louky neséci minimálně, ale maximálně dvakrát ročně (z hlediska hmyzu je nevhodnější pouze jediná seč ročně). Vyloučené není ani letní, nebo podzimní přepásání dobyt看em. Sečení zabraňuje degradaci a zarůstání lučních porostů. Ponechání pozemků bez sečení vede k hromadění biomasy. Jeho výsledkem je nejprve pokles vitality jednotlivých druhů, následuje samohnojení, které postupně vede k změně druhového složení společenstva a invazi dřevin.</p> <p>Na všech sečených plochách, nezávisle na termínu (časná, pozdní), způsobu hospodaření (výkonná a malá mechanizace) a statutu ochrany území (Natura 2000, CHKO, rezervace), ponechávat dočasně nesečené plochy zaujímající 5-10 % každého půdního bloku. Tyto dočasně nesečené plochy poséci v některém z dalších termínů seče (následná seč nebo ob jednu seč), kdy budou vymezeny jiné nesečené plochy. Předpokladem je, že část (5-10 %) dané plochy zůstane neposekána rovněž přes zimu. Tyto nepokosené plochy pokosit až druhý rok na podzim, aby hmyz všech stádií měli vždy k dispozici živné rostliny. Celoplošná seč většiny luk během jednoho období je z hlediska hmyzu zcela nepřijatelná. Problém spočívá v tom, že se jednorázovou sečí v krátkém okamžiku zničí většina housenek, kukel často i dospělců hmyzu, hnízdící ptactvo. Dochází ke ztrátám drobných druhů trav a bylin atd. a všech kvetoucích rostlin, jako zdroje potravy pro dospělé. Proto by bylo dobré louky na určitém území kosit postupně a tak vytvářet mozaiku dorůstajících, posečených a neposečených luk.</p> <p>Málo efektivní se jeví ponechávání geometrických pruhů vzrostlé vegetace napříč loukou, mozaikovitá seč apod. Dočasně nesečené plochy by měly být soustředěny zejména podél okrajů luk, a to jako 5-10 m široké lemy (viz podpora ekotonálních stanovišť). V podhorských oblastech bude vhodné je tyto lemy ponechávat při jižně exponovaných krajích podél navazujících lesů apod. Obdobně by měly být dočasně nesečené plochy situovány přednostně na prameniště, podmáčené okraje luk apod.</p> <p>Na podmáčených místech nepoužívat strojovou seč. Sekat a pást v době kdy dojde alespoň k částečnému vyschnutí.</p> <p>Sklidit z pozemku pokosenou rostlinnou hmotu, aby na povrchu nezahnila a nepoškozovala půdní strukturu. Mulčování pozemku je vhodné pouze v případě menšího objemu travní hmoty (souvislý travní porost není vyšší než 15 cm) maximálně jednou za rok.</p> <p>Neměnit vodní režim v biotopech s vyšší hladinou podzemní vody.</p>	<p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p>	
<p>Typ 1 – VARIANTA B: Extenzivně využívané louky</p> <p>Málo úživné louky na suchých nebo vlhkých stanovištích.</p>	<p>Shodný management s titulem PRV-B.1: <u>Louky základní management, ale bez hnojení!</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit. • Nepoužívat prostředky na ochranu rostlin: ošetření jednotlivých problematických rostlin pouze mechanicky • Zásadně se provádí seč, a to minimálně dvakrát ročně (v odůvodněných případech schválených OOP jedenkrát ročně), první seč do 31.7. , druhou seč do 31.10. • Posečenou hmotu z pozemku je nutné odklidit. 	<p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p>	<p>Dle PRV: 75 EUR/ha</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Přepásat hospodářskými zvířaty lze od 15.8. • Zákaz mulčování, obnovy a přísevu travních porostů v ZCHÚ, ochranných pásmech NP a ptačích oblastech bez povolení OOP. • Je nutné dodržení základního soubor podmínek pro vstup do titulů ošetřování travních porost jako u agroenvironmentálních opatření. <p>Shodný management s titulem <u>PRV-B.2: Mezofilní a vlhkomilné louky</u> - varianta II. - nehnojené</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit. • Zásadně se provádí seč, a to minimálně dvakrát ročně (jedenkrát ročně v odůvodnitelných případech schválených OOP), a to ve stanoveném termínu uvedeném v LPIS (první seč do 31.7., do 30. 6. nebo od 15. 7. do 31. 8., druhou seč do 31.10.) • Travní porost nelze přepásat. • Kosení porostů provést vždy od středu ke krajům nebo od jedné strany pozemku ke druhé. • Posečenou hmotu z pozemku je nutné odklidit. • Zákaz mulčování, obnovy a přísevu travních porostů v ZCHÚ, ochranných pásmech NP a ptačích oblastech bez povolení OOP. • Je nutné dodržení základního soubor podmínek pro vstup do titulů ošetřování travních porostů jako u agroenvironmentálních opatření. <p>Shodný management s titulem <u>PRV-B.2: Mezofilní a vlhkomilné louky</u> - varianta III. – s neposečenými pásy Stejná pravidla údržby jako varianta II. Pouze navíc tato podmínka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Při první seči nechat na louce neposečené pásy o šířce 6 - 12m, které budou zaujímat 5 – 10 % rozlohy příslušného půdního bloku/ dílu, které se posečou až na jaře příštího roku, nejpozději však v první seči. <p>Shodný management s titulem <u>PRV-B.3: Horské a suchomilné louky</u> - varianta II. - nehnojené</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit. • Zásadně se provádí seč, a to minimálně jednou ročně a ve stanoveném termínu uvedeném v LPIS (do 31.7., od 15. 7.do 31. 8. nebo od 15. 8. do 30.9.). • Travní porost nelze přepásat. • Kosení porostů provést vždy od středu ke krajům nebo od jedné strany pozemku ke druhé. • Posečenou hmotu z pozemku je nutné odklidit. • Zákaz mulčování, obnovy a přísevu travních porostů v ZCHÚ, ochranných pásmech NP a ptačích oblastech bez povolení OOP. • Je nutné dodržení základního souboru podmínek pro vstup do titulů ošetřování travních porost jako u agroenvironmentálních opatření. <p>Shodný management s titulem <u>PRV-B.3: Horské a suchomilné louky</u> - varianta III. – s neposečenými pásy Stejná pravidla údržby jako varianta II. Pouze navíc tato podmínka:</p>	<p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p> <p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p> <p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p> <p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p>	<p>Dle PRV: 116 EUR/ha</p> <p>Dle PRV: 135 EUR/ha</p> <p>Dle PRV: 130 EUR/ha</p> <p>Dle PRV: 150 EUR/ha</p>
--	---	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Při první seči nechat na louce neposečené pásy o šířce 6-12m, které budou zaujímat 5 – 10 % rozlohy příslušného půdního bloku/ dílu, jež se posečou až na jaře příštího roku, nejpozději však v první seči. <p>Shodný management s titulem <u>PRV-B.4: Podmáčené a rašelinné louky</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Je nutné vyznačovat a udržovat v terénu zřetelnou hranici trvale podmáčených luk. Na takto určených místech nelze aplikovat hnojiva, vápnit ani provádět odvodnění. • Seč se provádí minimálně jednou ročně jen lehkou mechanizací, a to ve stanoveném termínu uvedeném v LPIS (od 15.5. do 30.6., od 15. 6. do 31. 7., od 15. 7. do 31. 8., od 15. 8. do 30. 9. • Pokosenou hmotu z pozemku je nutné odklidit. • Nelze přepásat. • Nelze provádět mulčování, obnovu a přisev travního porostu. • Válení a smykování lze provést jen s povolením OOP • Je nutné dodržení základního soubor podmínek pro vstup do titulů ošetřování travních porost jako u agro-environmentálních opatření. <p>Shodný management s titulem <u>PRV-B.5 – Ptačí lokality na TP – bahňáci</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit. <p>Zásadně se seč provádí minimálně dvakrát ročně. První seč s odklizením hmoty lze provést nejdříve 15. 7. a nejpozději 31. 8. Druhou seč s odklizením hmoty lze provést od 30. 9. do 15. 11.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seč je nutné provádět od středu ke krajům nebo od jedné strany pozemku ke druhé a nelze jí provádět více než dvěma žacími stroji najednou. • Zákaz mulčování, obnovy, přisevu, válení a smykování travních porostů bez povolení OOP. • Na pozemku nelze provádět pastvu. <p>Shodný management s titulem <u>PRV-B.6 – Ptačí lokality na TP – chřástal polní</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit. • Zásadně se seč provádí minimálně jednou ročně. První seč s odklizením hmoty lze provést nejdříve 15.8. a nejpozději 30.9. • Seč je nutné provádět od středu ke krajům nebo od jedné strany pozemku ke druhé a nelze jí provádět více než dvěma žacími stroji najednou. • Zákaz mulčování, obnovy, přisevu, válení a smykování travních porostů bez povolení OOP. • Na pozemku nelze provádět pastvu. 	<p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p> <p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p> <p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p>	<p>Dle PRV: 417 EUR/ha</p> <p>Dle PRV: 202 EUR/ha</p> <p>Dle PRV: 183 EUR/ha</p>
--	---	--	--

<p>Typ 2 – VARANTA A: Extenzivně využívané pastviny</p>	<p>Omezit pastvu a nebo snížit zatížení dobytčími jednotkami. Aktuální denní intenzita chovu pasených hospodářských zvířat by měla činit 0,5 až 1 DJ/ha, na extenzivních pastvinách by měl být počet pasených DJ nižší - 0,4 až 0,8 DJ/ha, s tím, že během jedné sezóny dojde k vystřídání pastvin (rotační pastva). Plošná pastva by neměla být příliš intenzivní, aby dobytek měl možnost výběru potravy a nedocházelo k úplnému spasení porostu. Rozdělení rozsáhlých pastvin na menší plochy (např. třetiny) s různým způsobem obhospodařování (intenzivní pastva, extenzivní pastva, ponechání několik let ladem). Tyto plochy proměnlivě střídat.</p> <p>Část pastviny vždy ponechat bez vlivu pastvy. Ideální se jeví 1/5 až 1/4 pastviny. Nepasené plochy v průběhu let střídat.</p> <p>Povinnost každoroční seče nedopasků na pastvinách změnit na povinnost seči nedopasky co dva roky nebo více let.. Vznikají zde ostrůvky pro herbivorní hmyz i pro drobné semenožravé ptáky, kteří v kritické době, jako je například období seče či brzo na jaře, na těchto ostrůvcích vegetace nachází potravu. Nicméně v případě nedopasků - rostlin na eutrofizované půdě, jako jsou kopřivy či šťovík, je záhodno naopak takový typ nedopasků vysekávat, aby se v porostu nešířily. S tím souvisí také ponechání rozptýlené zeleně na pastvinách (solitérní dřeviny, remízky apod.)</p> <p>Vysokostébelné porosty (ovsíkové louky, širokolisté suché trávníky) nejdříve sklídit na seno a přepásat až otavy.</p> <p>Spíše než kontinuální celosezónní pastvu lze doporučit jednorázové intenzivnější přepasení a tento postup opakovat opět až na vzrostlé vegetaci.</p> <p>Z pastvin vyloučit prameniště a lokalizované mokřady. Tato stanoviště obhospodařovat přednostně formou nepravidelné seče (viz výše). Uplatnění diferencovaného způsobu hospodaření. Střídat pastvu se sečí, pastvu různých druhů zvířat (ovce, skot, koně), občas ponechat pastvinu bez zásahu.</p>	<p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p>	
<p>Typ 2- VARIANTA B:: Extenzivně využívané pastviny</p>	<p>Shodný management s titulem <u>PRV-B.7: Pastviny základní management</u> a <u>PRV-B.8: Druhově bohaté pastviny</u>, ale bez hnojení!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit. • Po skončení pastvy na půdním bloku/dílu provést do 30 dnů sečení nedopasků (V určitých případech je žádoucí zachování nedopasků pro přežití některých bezobratlých. Se souhlasem OOP lze sečení nedopasků vynechat nebo posunout. • Nepoužívat prostředky na ochranu rostlin: ošetření jednotlivých problematických rostlin pouze mechanicky. • Travní porost přepást minimálně jednou ročně do 31.10. • Zákaz mulčování, obnovy a přisevu travních porostů v ZCHÚ, ochranných pásmech NP a ptačích oblastech bez povolení OOP. • Zvířatům je nutné zajistit napájení a pastviny zajistit technicky nebo organizačně proti úniku zvířat. <p>Shodný management s titulem <u>PRV-B.9: Suché stepní trávníky a vřesoviště</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Travní porost přepást minimálně jednou ročně pouze ovci nebo kozami, a to ve stanoveném termínu uvedeném v LPIS (od 1.5. do 31. 10., od 15. 4. do 30. 6., od 15.7. do 30. 9., nebo od 15. 4. do 30. 6. a od 1. 8. do 30. 9.). • Do 30 dnů po skončení pastvy provést seč stanovených nežádoucích expanzivních plevelů 	<p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p>	<p>Dle PRV: B.7: 112 EUR/ha B.8: 169 EUR/ha</p> <p>Dle PRV: 308 EUR/ha</p>

	<p>vypsanych v nařizení vlády č. 79/2007 Sb. (např.: kopřiva dvoudomá, šťovík tupolistý a kadeřavý, třtina křovištní aj.)</p> <ul style="list-style-type: none">• Zákaz používání herbicidů k chemické likvidaci plevelů.• Zákaz mulčování, obnovy a přísev travního porostu.• Zvířatům je nutné zajistit napájení a pastviny zajistit technicky nebo organizačně proti úniku zvířat. <p>Pro všechny pastviny platí, že budou ze zápočtu EKP vyloučeny:</p> <ul style="list-style-type: none">• plošně druhově chudé porosty, poukazující na neextenzivní užívání,• větší plochy s rozšířenými indikačními rostlinami poukazujícími na nadměrné užívání, dále větší plochy zarostlé plevelem,• devastované plochy sešlapem zvířat je třeba od celkové plochy pastviny odečíst.• <p>Doporučení:</p> <ul style="list-style-type: none">• Při čištění pastviny odstraňovat jen problematické plevele.• Zachovávat a podporovat struktury jako keře, solitérní stromy, mrtvé dřevo, hromady větví nebo kamení.• Podle možností do pastviny integrovat dílčí plochy s různou topografií, expozicí, půdními podmínkami (kamenitá, zamokřená místa).		
--	---	--	--

<p>Typ 3: Biopásy</p>	<p>Shodný management s titulem <u>PRV-C3: Biopásy</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vytvořit pásy o šíři 6 až 12 m, které budou umístěny na okraji ploch orné půdy nebo uvnitř polí (uvnitř polí minimálně 50 m od sebe a ve směru orby). • Biopásy musejí být vzdáleny minimálně 50 m od dálnice nebo silnice I. a II. třídy. • Plochu určenou pro pásy osít na jaře nejpozději do 31. 5. jarní obilovinou (nejméně 65 kg/ha), pohankou (nejméně 30 kg/ha), plosem (nejméně 15 kg/ha), krmnou kapustou (nejméně 0,4 kg/ha) a lupinou bílou (nejméně 2 kg/ha), nejdéle 24 měsíců ode dne vydání osvědčení prokazujícího kvalitu osiva dle zvláštního právního předpisu 3). • Je doporučeno používat nemořené osivo. • Pásy ponechat bez jakéhokoli zásahu (mechanizací, chemickými přípravky) nebo přejezdu do 31. března následujícího roku. • Polohu biopásů lze v rámci půdního bloku/dílu v průběhu pětiletého období měnit v závislosti na osevním postupu. 	<p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p>	<p>Dle PRV: 401 EUR/ha</p>
<p>Typ 4: Drobná políčka s pěstovanými bylinami v režimu EZ</p>	<p>Ve společenstvech polních plevelů, které se utvořily během několika tisíciletého úsilí zemědělců, se projevuje vliv ekologického obhospodařování. Segetálová společenstva jsou druhově bohatší a dynamicky vyvážená než u konvenčního obhospodařování. S tím souvisí snadnější a racionálnější možnost jejich regulace než u společenstev ochuzených s výraznými a nežádoucími dominantami. Je všeobecně známo, že obtížné plevele jako např. svízel přítula /Galium aparine/, opletka obecná /Fallopia convolvulus/, pcháč oset /Cirsium arvense/ jsou nositeli četných chorob a škůdců kulturních rostlin, umožňují i jejich rozvoj a další rozšiřování a ochuzují půdu o vláhu a živiny. Současně je potom v těchto agrofytocenózách předpoklad určitého kumulování chorob a škůdců. Sympatické je využívání biologické ochrany na orné půdě – levandule lékařská /Lavandula angustifolia/ proti mšicím.</p>	<p>Zápočet EKP dle výměry v LPIS</p>	
<p>Typ 5: Ochranný polní pás vhodný pro konvenční zemědělství</p> <p>Extenzivně obhospodařovaný okrajový pás osetý nebo osázený polní plodinou.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stanoviště a plodina: <ul style="list-style-type: none"> - na okrajové ploše parcely, která byla oseta obilovinou (mimo kukuřici), řepkou, slunečnicí, hrachem, bobem nebo sójou (hlavní plocha parcely může být porostlá i jinou polní plodinou, mimo uměle založeným travním porostem), - pás musí být založen ve směru obdělávání na celé délce pole (na straně úvratě není započitatelný). • Nehnojit průmyslovými hnojivy. • Nepoužívat chemické ošetření (pesticidy). • Plošné mechanické hubení plevelů je zakázáno. <i>Výjimka:</i> Pověřený úřad může v odůvodněných případech povolit plošné mechanické odstranění plevelů. Přitom zaniká nárok na dotaci pro daný rok. • Šířka pásu (vzdálenost mezi okrajem pole a normálně obhospodařovanou polní plodinou): minimálně 3 m, maximálně 12 m. • Sklizeň: plodina polního ochranného pásu musí být vymlácena ve zralém stavu. • Trvání: minimálně ve 2 po sobě následujících hlavních plodinách na stejném stanovišti. <p>Doporučení: Zakládat jen na stanovištích, kde je nízký tlak plevelů. Dávat přednost mělkým a lehkým půdám.</p>	<p>Započitatelná plocha EKP: průměrná šířka x délka</p>	<p>Návrh : 350 EUR/ha*</p>

<p>Typ 6:</p> <p>Pestrý úhor</p> <p>Vhodný pro konvenční zemědělství</p> <p>Víceletý pás osetý původními planými bylinami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stanoviště: <ul style="list-style-type: none"> - musí se nacházet v produkčních oblastech, - na pozemku, který byl před výsevem užíván jako pole, resp. jako uměle založená louka nebo byla obsazena trvalými kulturami. • Výsevni směs: osetí jetelotravní směsí <i>Výjimka:</i> Na vhodných plochách může pověřený úřad po dohodě s OOP povolit spontánní ozelenění. • Nehnojit. • Nepoužívat chemické ošetření (pesticidy). • Šířka pásu: minimálně 3 m. • Trvání: minimálně 2 roky, maximálně 6 let na stejném stanovišti; zorání nejdříve 15. února roku následujícího po roku, v němž byla udělena dotace. • Přerušení: na stejné parcele smí být nejdříve ve 4. vegetačním období založen znovu pestrý úhor. <ul style="list-style-type: none"> - Na vhodných stanovištích je na základě povolení OOP možné prodloužení nebo nový výsev. • Seč: <ul style="list-style-type: none"> - Od 2. roku po založení povolena mezi 1. říjnem a 15. březnem; i v tomto období musí polovina plochy zůstat neposečená. - Začist'ovací seč je povolena při větším tlaku plevelů v prvním roce. <p>Kritéria pro vyloučení zápočtu pestrého úhoru jako EKP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pestré úhory nejsou oprávněné k dotaci ani započitatelné, pokud po uplynutí sanační lhůty souhlasí jedno z následujících kritérií (možné je i vyloučení částí pozemků): <ul style="list-style-type: none"> - svačec: pokryvnost vyšší než 33 % celkové plochy, - pýr: pokryvnost vyšší než 33 % celkové plochy, - celkový podíl trávy (vč. výdrolu obilí): pokryvnost v 1. až 4. roce vyšší než 66 % celkové plochy, - šťovík: více než 20 rostlin na ar, - pcháč: více než 1 svazek na ar (= 5 výhonků na 10 m²). • Kontrola se koná mezi 1. červnem a 31. srpnem. <p>Doporučení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Volit stanoviště, která vykazují malý tlak plevelů a trav, nejsou podmáčená, zhutněná nebo rašelinatá. • Jarní výsevy (březen-duben) dávají různorodější a kvalitativně hodnotnější úhory než podzimní. • Doba vzházení činí 4 – 8 týdnů za průměrné půdní teploty 8 °C. Za nižších teplot vzhází osivo špatně nebo vůbec! • Úhory ponechat na stejném stanovišti co nejdéle, pokud nezarůstají trávou. • Hmotu ze zimní seče za několik dnů odvézt. • Navíc pro pestré úhory: Začist'ovací seč provádět jen u zapojeného pokryvu plevelu 6 – 8 týdnů po výsevu. 	<p>Započitatelná plocha EKP:</p> <p>průměrná šířka x délka</p>	<p>produkční oblasti</p> <p>Návrh 800,- EUR/ ha*</p>
--	---	--	--

<p>Typ 7:</p> <p>Vysokokmenné sady</p> <p>Sady v drobné držbě nebo na úzkých terasách s doprovodnou vegetací, bylinné patro s přirozeně rostoucími druhy s chráněnými či významnými rostlinami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Jádrové, peckové ovoce a ořechy. Extenzivní sady, nehnojené. Stanoviště: stromy musí stát na vlastní nebo pronajaté zemědělské půdě. Výška kmene k prvním hlavním větvím: <ul style="list-style-type: none"> peckoviny: min. 1,2 m, ostatní stromy: min. 1,6 m, Vzdálenost stromů musí zajišťovat jejich normální vývoj. Nesmí se používat herbicidy, aby byla pata kmene udržována bez porostu. <table border="1" data-bbox="517 459 1601 772"> <thead> <tr> <th>Podmínky pro započítání</th> <th>Podmínky pro dotace</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>- započítatelné od 1 stromu na podnik - max. 100 stromů na hektar půdy</td> <td>- dotace od 10 stromů na podnik - není horní hranice na podnik</td> </tr> <tr> <td>- polní ovocné vysokokmeny v ovocných sadech jsou započítatelné</td> <td>- hustota stromů musí být nižší než hustota stromů v intenzivním ovocném sadu*</td> </tr> <tr> <td>- přepočet: 1 ar na 1 strom - přepočtená plocha stromů je započítatelná i tehdy, pokud se plocha, na níž stromy stojí, již započítává jako jiný typ EKP – typ 1, 2 (lze tedy plochu kumulovat)</td> <td>- roční dotace: stanovená částka (nutno stanovit)na 1 strom - dotaci lze kumulovat s dotacemi EK – typ 1, 2</td> </tr> </tbody> </table> <p>*Ovocný sad = uzavřený sad s hustotou stromů od:</p> <ul style="list-style-type: none"> 300 stromů na ha u jabloní, hrušní, švestek, slivoní 200 stromů na ha u meruněk, broskvoní 100 stromů na ha u třešní, ořešáků 	Podmínky pro započítání	Podmínky pro dotace	- započítatelné od 1 stromu na podnik - max. 100 stromů na hektar půdy	- dotace od 10 stromů na podnik - není horní hranice na podnik	- polní ovocné vysokokmeny v ovocných sadech jsou započítatelné	- hustota stromů musí být nižší než hustota stromů v intenzivním ovocném sadu*	- přepočet: 1 ar na 1 strom - přepočtená plocha stromů je započítatelná i tehdy, pokud se plocha, na níž stromy stojí, již započítává jako jiný typ EKP – typ 1, 2 (lze tedy plochu kumulovat)	- roční dotace: stanovená částka (nutno stanovit)na 1 strom - dotaci lze kumulovat s dotacemi EK – typ 1, 2	<p>Zápočet EKP:</p> <p>Přepočet: 1 ar na 1 strom.</p>	<p>Stanovená částka na strom</p>
Podmínky pro započítání	Podmínky pro dotace										
- započítatelné od 1 stromu na podnik - max. 100 stromů na hektar půdy	- dotace od 10 stromů na podnik - není horní hranice na podnik										
- polní ovocné vysokokmeny v ovocných sadech jsou započítatelné	- hustota stromů musí být nižší než hustota stromů v intenzivním ovocném sadu*										
- přepočet: 1 ar na 1 strom - přepočtená plocha stromů je započítatelná i tehdy, pokud se plocha, na níž stromy stojí, již započítává jako jiný typ EKP – typ 1, 2 (lze tedy plochu kumulovat)	- roční dotace: stanovená částka (nutno stanovit)na 1 strom - dotaci lze kumulovat s dotacemi EK – typ 1, 2										
<p>Typ 8:</p> <p>Původní, stanovištně odpovídající solitérní stromy a aleje</p> <p>Duby, buky, lípy, jilmy, ovocné stromy, vrby, jehličnany a další původní druhy stromů.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nehnojit na ploše pod stromy v poloměru min. 3 m. Přepočet: 1 ar na 1 strom. Vzdálenost mezi započítatelnými stromy: min. 10 m. Přepočtená plocha stromů je započítatelná i tehdy, pokud se plocha, na níž strom stojí, již započítává jako EK – typ 1, 2, 4 nebo 5 (lze kumulovat) 	<p>Pouze zápočet EKP</p> <p>Přepočet: 1 ar na 1 strom.</p>	<p>Bez dotace</p>								
<p>Typ 9:</p> <p>Křovinné pásy, remízky (polní křoviny) a břehové porosty</p>	<ul style="list-style-type: none"> Křovinný pás : z větší části uzavřený, několik metrů široký pás křovin, který sestává převážně z původních a stanovištně odpovídajících vytrvalých bylin, keřů nebo stromů, je stupňovitě vystavěný a vykazuje minimální šířku 10 m. Je-li vzdálenost mezi jednotlivými pásy křovin menší než 10 m (měřeno vždy od vnějších keřů), považují se tyto za souvislou plochu, resp. za jeden křovinný pás. 	<p>Zápočet EKP:</p> <p>průměrná šířka x délka (vč. tlumícího pásu)</p>	<p>produkční oblasti</p> <p>Návrh: 430 EUR/ha*</p>								

<p>Nízké či vysoké křovinaté nebo stromové pásy, větrolamy, skupiny stromů, zapojené křoví, křovinný pobřežní porost.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Břehový porost: líniový pás keřů a stromů zpevňující břehy vodotečí • Remízek : plošně uspořádaná skupina keřů se stromy nebo bez nich o minimální ploše 30 m². • Křovinný pás, remízky a pobřežní křoviny jsou součástí zemědělské půdy ani nesmí překročit současně všechny dvě následující nejvyšší hodnoty: <ul style="list-style-type: none"> - plocha včetně bylinného lemu: max. 800 m² - šířka včetně bylinného lemu: max. 12 m <p>Podmínky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Křoví: nehnojit a nepoužívat prostředky ochrany rostlin • Tlumicí pás/bylinný lem podél křoví (oboustranně), remízky a pobřežní křoviny: min. 3 m široké, podle ♣. <p><i>Výjimka:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - pokud se křovinný pás, remízek a pobřežní křovina nachází na hranici ZP, u silnice, cesty, zdí, vodního toku: tlumicí pás/bylinný lem (♣) min. 3 m je nutný jen na jedné straně. <ul style="list-style-type: none"> • Započítatelná plocha: průměrná délka x šířka (vč. tlumicího pásu). <p>Doplňkové podmínky pro dotace: Trvání: po přihlášení min. 5 let obhospodařovat podle příslušného požadavku.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Výjimka:</i> Pověřený úřad může po dohodě s OOP povolit zkrácenou dobu minimálního trvání, pokud: <ul style="list-style-type: none"> - se na jiném místě založí stejně velká plocha jako EK a - pokud se jejím založením lépe podpoří druhová rozmanitost nebo ochrana vody a půdy. • Péče o křoví: odborně, jen během vegetačního klidu. • Péče o tlumicí pás/bylinný lem: <ul style="list-style-type: none"> - Seč min. každé tři roky, odvoz posekané hmoty je povinný. - Termíny užívání a podmínky pro 1. seč a podzimní pastvu: stejné jako u extenzivně užívané louky (typ 1). - Na pastvinách povoleno spásání; nejdřívější termín pastvy: 15. června (produkční obl.), 1. července (horská obl. I, II), 15. července (horská obl. III, IV). - U pozemků s písemnou dohodou o užívání nebo o ochraně, uzavřenou s úřadem ochrany přírody, platí termíny nebo intervaly užívání, které jsou stanovené v této dohodě. <p>Doporučení: Křoví udržovat po úsecích a selektivně. Pokud se provádí radikální „řez na pařež“: maximálně 1/3 celkové délky.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trnité keře a pomalu rostoucí dřeviny nechat stát, nanejvýš ořezat. • Jednotlivé hromady větví a kamení stejně jako mrtvé dřevo zvyšují strukturní rozmanitost. 		<p>LFA</p> <p>Návrh: 220 EUR/ha*</p>
---	---	--	--------------------------------------

<p>Typ 10:</p> <p>Vodní tok, tůň, rybník, prameniště</p>	<p>Otevřené vodní plochy a zaplavované pozemky, které patří k podnikové ploše.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit, zemědělsky neužívat. • Nepoužívat prostředky ochrany rostlin, ani na tlumících páslech. • Tlumící pásy podél hlavního objektu: minimálně 3 m široké, podle ♣ . 	<p>Pouze zápočet EKP</p> <p>Započitatelná plocha: průměrná délka x šířka (vč. tlumícího pásu, pokud není započítán jako typ 1 nebo 2).</p>	<p>Bez dotace</p>
<p>Typ 11:</p> <p>Ruderální plochy, hromady kamení a kamenné valy</p>	<p>Ruderální plochy: vegetace bylin a/nebo vysokých vytrvalých bylin (bez dřevnatých druhů) na násypech, hromadách suti a náspech.</p> <p>Hromady kamení a kamenné valy: s porostem nebo bez něj.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit, zemědělsky neužívat. • Nepoužívat prostředky ochrany rostlin, ani na tlumících páslech. • Tlumící pásy minimálně 3 m široké, podle ♣ . • Údržba ruderální plochy: každé 2 až 3 roky na podzim. 	<p>Pouze zápočet EKP</p> <p>Započitatelná plocha: průměrná délka x šířka (vč. tlumícího pásu, pokud není započítán jako typ 1 nebo 2).</p>	<p>Bez dotace</p>
<p>Typ 12:</p> <p>Suchá zídka</p>	<p>Nevyspárované nebo málo vyspárované zídky (zpravidla z přírodního kamene).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit, zemědělsky neužívat. • Nepoužívat prostředky ochrany rostlin ani na tlumících páslech. • Výška zídky: minimálně 50 cm. • Tlumící pásy podél suché zídky: oboustranně minimálně 50 cm široké, podle ♣ . 	<p>Pouze zápočet EKP</p> <p>Započitatelná plocha: standardní šířka 3 m x délka (u suchých zídek na hranici podnikové plochy, u silnic, cest, křovinových pásů, remízů, pobřežních dřevin a lesních okrajů počítat se šířkou 1,5 m).</p>	<p>Bez dotace</p>
<p>Typ 13: Nezpevněná, přirozená cesta</p> <p>zatravněné přirozenými bylinnými společenstvy</p>	<p>Polní cesta, šterková cesta.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trvale na stejném místě. • Nehnojit a nepoužívat prostředky ochrany rostlin na cestě ani na tlumícím pásu. • Přirozený povrch: tráva, zemina, šterk. • Porostlá část: šířka cesty (bez tlumícího pásu) musí být alespoň z jedné třetiny porostlá. • Tlumící pás: oboustranně od vnějšího okraje pojezdového pruhu vždy minimálně 1 m široký, nesmí to být otevřená orná půda. <p><i>Výjimka:</i> Cesta na hranici podnikové plochy: tlumící pás je povinný jen na jedné straně.</p>	<p>Pouze zápočet EKP</p> <p>Započitatelná plocha: standardní šířka 3 m x délka (u cesty na hranici podnikové plochy počítat s šířkou 1,5 m)</p>	<p>Bez dotace</p>

<p>Typ 14:</p> <p>Vinice s vysokou druhovou rozmanitostí</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pokryv půdy: druhově bohatá doprovodná flóra s určitou minimální druhovou rozmanitostí podle stanoviště. Tato podmínka musí dále definována. • Hnojení: jen v ekologickém vinohradnictví povolená hnojiva. • Prostředky ochrany rostlin: <ul style="list-style-type: none"> - jen biologické a biotechnické metody proti hmyzu, roztočům a houbovým chorobám (šetrné vůči dravým roztočům, včelám a parazitoidům). • Údržba (seč, interval seče) a ošetřování půdy stanovní pověřený úřad. <p>Musí být prováděno řádné ošetřování révy s ohledem na péči o hlavu, ošetřování půdy, ochranu rostlin, osazení hrozny a sklizeň.</p>	<p>Pouze zápočet EKP</p>	<p>Bez dotace</p>
<p>Typ 15:</p> <p>Ostatní ekologické kompenzační plochy</p>	<p>Ekologicky hodnotné přirozené biotopy, které neodpovídají žádnému z typů EK 1 – 13.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Započitatelnost do EK: požadavky a povolení musí v každém jednotlivém případě stanovit OOP. 	<p>Pouze zápočet EKP</p>	<p>Bez dotace</p>

Zpracovala: S.Čížková, K.Dytrtová (Bioinstitut, o.p.s.)

Použité podklady pro vypracování katalogu EKP:

Katalog „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ s popisem ekologických stabilizačních ploch v zemědělství (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp.)

Agroenvironmentální programy 2007-2013.....

6. Návrh postupných kroků pro zavádění EKP v ČR

6.1 Návod na hodnocení a posuzování EKP a možnosti ověření na modelových farmách

Zavedení systému EKP do praxe musí předcházet ověření navrhovaného konceptu v reálných podmínkách zemědělských podniků hospodařících v různých produkčních oblastech. Vhodným způsobem ověření je odzkoušení na modelových farmách. Bioinstitut Olomouc již v současné době pracuje na 6 ekologických zemědělských podnicích v ČR v rámci výzkumného úkolu „Optimalizace zemědělské a říční krajiny v ČR s důrazem na rozvoj biodiverzity“ (2B06101) na metodice vytváření faremních plánů šetrného hospodaření. V těchto podnicích jsme již začali s ověřováním EKP v praxi. Je však nutné dále propracovat systém hodnocení efektu EKP v okolí farmy a posuzování kvality jednotlivých typů ekologických vyrovnávacích ploch. Pro přípravu celého systému ekologických kompenzačních ploch je nutný samostatný výzkumný projekt s aplikací do praxe.

Bioinstitut Olomouc, Univerzita Palackého, Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky a další spolupracující organizace připravili projekt „Optimalizace ekologického zemědělství a vybraných agroenvironmentálních opatření s důrazem na ochranu přírody a krajiny“. Projekt si klade za cíl vztvořit návrh ne zlepšení agroenvironmentálních opatření s cílem zvýšit přínos pro ochranu přírody a krajiny. Ekologické farmy by v ekologizaci dotačních podmínek směřujících k mozaikovitosti a rozrůzněnosti péče o volnou krajinu měly stát v čele. Podle zahraničních zkušeností se nejedná v tomto systému o utopii. Poznatky z výzkumného projektu nebudou využity pouze v podnicích přihlášených do systému EZ, ale budou podkladem i k širší diskuzi AEO pro zemědělský sektor jako celek. Pro tento projekt v současné době hledáme prostředky na jeho realizaci.

6.2 Ekologické zemědělství jako modelové řešení

Ekologičtí zemědělci patřili vždy k průkopníkům nových metod, a proto věříme, že i v otázce zachování přírodních hodnot naší krajiny budou právě oni iniciátory šíření této myšlenky. Důvodem je mimo jiné i jejich spjatost s přírodními podmínkami pozemků, které nemohou „vylepšovat“ průmyslovými hnojivy a pesticidy (na kterých si nemohou vypomáhat chemickými hnojivy a pesticidy), a proto důkladná péče o environmentální stav jejich farmy by měla být pro ně přirozenou součástí hospodaření. Další motivací ekologických zemědělců k výsadbě a péči o rozptýlenou zeleň v krajině je funkce těchto ekoploch (pásů křovin, zatravněných pásů, větrolamů) jako přirozených bariér, které slouží k oddělení ekologicky obhospodařovaných pozemků od konvenčních polí. Tím se snižuje riziko zatížení ekologických pozemků syntetickými prostředky na ochranu rostlin, nepovolenými hnojivy a geneticky modifikovanými organismy. Z předběžného šetření na modelových farmách lze předpokládat, že s výjimkou podniků na orné půdě nebudou mít ekologičtí zemědělci problém splnit procentuální podíl EKP ze zemědělské půdy. Na příkladu ekologického zemědělství tedy navrhujeme v prvních letech ověřit ve scénářích minimální výši procentuálního podílu EKP na zemědělský podnik a podmínky pro složení a diverzitu započítatelných ploch. Ve Švýcarsku

například může podíl roztroušených ovocných vysokokmenů a původních stanovišti neodpovídajících soliterních stromů a alejí představovat nanejvýš polovinu požadovaného minimálního podílu EKP. V našem návrhu počítáme s obdobným omezením pro trvalé travní porosty, jelikož lze předpokládat, že v oblastech LFA budou představovat majoritu ploch přihlašovaných do statutu EKP. Tyto pravidla regulující zastoupení jednotlivých typů EKP však nelze stanovit odhadem, ale nutno ověřit na modelových podnicích v různých produkčních oblastech.

6.2.1 Vytvoření dobrovolných směrnic svazů ekologického zemědělství v ČR

Mimo evropské a národní legislativy, které upravují pravidla pro ekologické zemědělství, existují také soukromé standardy svazů sdružující ekologické zemědělce. Tyto standardy jsou obecně podrobnější a přísnější, obsahují řadu oblastí, které nejsou obsaženy v obecných právních předpisech. Zemědělci se k nadstandardním závazkům přihlašují dobrovolně. Získají tak certifikát, že jejich farma splňuje přísnější pravidla, což pomáhá lepšímu odbytu jejich produktů. Příkladem může být právě ochrana biodiverzity. Řada soukromých standardů poskytuje detailní doporučení a zemědělské podniky splňující dané kritéria jsou podle nich certifikovány. Soukromá značka, kterou zemědělec obdrží, tedy představuje vyšší standard a poskytuje jistotu, že daný výrobek byl vyprodukován na farmě, jež kromě přísného omezení agrochemikálií také hospodaří šetrně k biodiverzitě a krajině.

Důkazem, že jde již dnes o běžnou praxi je přehled soukromých směrnic několika evropských svazů, které již taková doporučení svým zemědělcům nabízí (např. svaz Bioland, Naturland, Soil Association, Demeter, Bio Suisse, KRAV – jedná se o kontrolní organizaci, Ekoland). Podrobný přehled najdete v následující tab. 1.

Dalším příkladem, kdy péče o přírodu a krajinu může být podporována zcela komerční iniciativou, je aktivita řetězce Tesco ve Velké Británii. Tento řetězec v rámci projektu Tesco – Volba pro přírodu (Tesco's Nature's Choice) požaduje po svých dodavatelích, aby jim deklarovali oddanost zásadám ochrany a péče o přírodu a krajinu a způsob, jakým hodlají svou strategii na své farmě realizovat. Pro tyto účely si musí nechat zpracovat tzv. „Plán integrovaného managementu“, který obsahuje konkrétní strategie podniku pro zachování a rozvoj fauny, flóry a krajiny na jejich podniku.

V České republice zatím podobná iniciativa, která by zahrnovala ochranu biodiverzity a krajiny, neexistuje. Certifikační organizace KEZ, o.p.s. (Kontrola ekologického zemědělství) přijala směrnici o „Biodiverzitě a krajině“ pouze v období, kdy certifikovala podle mezinárodních standardů IFOAM. V současné době však tuto certifikaci již neprovádí.

Začlenění indikátorů biodiverzity do systému certifikace je velmi důležitou otázkou pro ekologické zemědělství v budoucnu, stejně tak jako indikátorů na ochranu klimatu, půdy a jiných složek životního prostředí. V současnosti se certifikace zabývá pouze sledováním a omezováním vstupů do systému EZ. V budoucnu je nutné také sledovat výkony tohoto systému hospodaření na vnější prostředí tak, aby mohly být dotáčtní podpory obhájitelné před zvyšujícím se tlakem EU i jednotlivých států na reformu Společné zemědělské politiky.

Vytvoření dobrovolných směrnic svazů ekologického zemědělství pro otázky biodiverzity a krajiny je proto velmi důležité. Systém EKP by byl velmi vhodný pro kvantifikaci „výkonů“ každé farmy, která by se chtěla zapojit. Ochrana přírody se také stává tématem při označování

regionálních produktů, takže zde by biopotraviny, certifikované podle definovaných standardů na ochranu krajiny a biodiverzity, dostávaly novou přidanou hodnotu.

Nutnost vytvoření speciálních pravidel pro ekologické zemědělství, která berou ohled na biodiverzitu, ukazuje i to, že se o této cestě zmínila i komisařka Mariann Fischer Boel při svém zahajovacím proslovu na European Organic Congress v prosinci 2007 v Bruselu: „Přestože ekologické zemědělství v otázce biodiverzity zaznamenává velké úspěchy, neznamená to, že jsou to ty nejlepší výsledky, kterých je možné dosáhnout. Je možné, že pravidla pro ekologické zemědělství budou muset být zpřísněna s ohledem na biodiverzitu (...) ne všechny nápady však musí být součástí Nařízení. Můžeme mít stejně užitek z dobrých modelů specifických agro-environmentálních opatření zahrnující metody ekologické produkce nebo z dobrých modelů zásad správné zemědělské praxe“ (<http://www.organic-congress-ifoameu.org/Programme.aspx>)

OBR. 6 -

Tab. 1 Přehled soukromých standardů svazů ekozemědělců v různých evropských státech

Stát	Standardy	Pravidla	Odůvodnění a komentář
	Mezinárodní IFOAM Standards 2005 (odst.2.1.) Biodiverzita a krajina	Ekologičtí zemědělci by měli přijmout opatření k udržování a zlepšování struktury krajiny a zvýšení biodiverzity. Odstraňování původních biotopů je zakázáno.	Diverzifikovaná krajina podtrhuje individualitu každého podniku a podporuje úspěšný rozvoj farmy, která je vnímána jako samostatný organismus.
Velká Británie	Soil Association Organic Standards 2005 (odst. 4.5.1-4.5.5) Biodevrzita a krajina	Obsahuje podrobný management doporučení a požadavků pro jednotlivé lokality (polopřirozená společenstva, solitéry, lesy, zemědělské budovy a vodní zdroje) a vysvětluje jejich přínos pro volně žijící živočichy a planě rostoucí rostliny.	Všechny tyto plochy jsou důležité pro ochranu přírody a krajiny.
Velká Británie	Soil Association Organic Standards 2005 (odst. 4.5.6-4.5.8) Faremní plány	Zemědělci by měli mít vypracovaný faremní plán s pomocí expertů, který zahrnuje všechny důležité krajinné prvky, útočiště pro volně žijící živočichy a historické prvky na farmě a obnovovat tento plán po 5 letech.	Doporučení slouží k podnícení dobré zemědělské praxe a optimálním výsledkům ochrany přírody. Plán je požadován jako podmínka poskytnutí národní dotačních podpory pro EZ a k zajištění základní ochrany přírody na ekologických farmách ve Velké Británii.
Velká Británie	Soil Association Organic Standards 2005 (odst. 4.5.9-4.5.17) Managament okrajů polí	Detailní doporučení pro údržbu okrajů polí, vysvětlení jejich funkce a přínosu. Zemědělec musí pečovat o břehy vodních toků, aby minimalizoval půdní erozi a splach živin a musí žádat o povolení Soil Assoiation při odstraňování pásů křovin, příkopů, zídek nebo každoročnímu zastřihávání liniové zeleně (např. se nesmí provádět v době hnízdění).	Detailní doporučení slouží k podnícení dobré zemědělské praxe mezi ekologickými zemědělci a optimalizuje péči o okraje a lemy polí s ohledem na volně žijící živočichy a vizuální dopad na krajinu. Doporučení a zákazy zajišťují základní údržbu a zamezují nejhorším praktikám. V Anglii jsou tyto podmínky obsaženy již v obecných pravidlech dotací na EZ.
Německo	Naturland Standards 2005 (Část B.; 1.5) Biodiverzita a krajina	Strukturní prvky v krajině (tj. křovinné pásy, hraniční linie, vlhké plochy, oligotrofní travní porosty) musí být chráněny a pokud je to nutné i obnovovány.	Doporučení odvolávající se na obecné principy EZ. Strukturní prvky v krajině poskytují útočiště živočichům (ptákům, hmyzu, malým savcům atd.) a rostlinám a přispívají k rovnováze ekosystému. Přirozená ochrana "buffer zón" sousedících s vodními toky, jezery atd., pomůže zabránit narušování těchto ekosystémů.
Německo	Bioland Standards 2005 (odst. 5.6.4) Biodiverzita, vinařství	Každý vinař je povinen vysadit či udržovat „místo pro přírodu“ na části svého vinohradu. Alespoň 1% z vinohradu by mělo tvořit takovéto plochy, prostorově rozmístěné po pozemku.	Vytvořeno za účelem zvýšení biodiverzity v monokulturním systému vinohradnictví.
Švýcarsko	Demeter Standards 2005 Biodiverzita a krajina	Standardy požadují rozsáhlou diverzifikaci na farmě a požadují neméně 7% z obhospodařované plochy podniku věnovat ekologickým kompenzačním plochám.	Pravidla svazu Demeter jsou specifická ve Švýcarsku, protože jsou tyto podmínky obsaženy také v základních pravidlech pro přímé platby všech švýcarských farem. Diverzifikovaná krajina podtrhuje individualitu každého podniku a podporuje úspěšný rozvoj farmy, která je vnímána jako samostatný organismus.

Švýcarsko	Nařízení/národní předpis 2005 Biodiverzita a krajina	7 % orné půdy musí být ponecháno na ekologické kompenzační plochy pro zvýšení diverzity krajinné struktury	Podpora útočišť pro živočichy a rostliny odpovídá holistickému pojetí EZ, které má zájem o využívání výhod zdravého a vyváženého ekosystému. Ekologické kompenzační plochy by měly pozvednout rovnováhu mezi škodlivými a užitečnými organismy, a také přispět k uchování genetické a biotické diverzity a v neposlední řadě atraktivitu krajiny.
Švýcarsko	<i>Bio Suisse Standard 200)</i> Biodiverzita a krajina	BIO SUISSE požaduje diverzifikaci zemědělské půdy a požadují nejméně 7 % z obhospodařované plochy podniku věnovat ekologickým kompenzačním plochám. Navíc 5% pícninářských ploch musí být obhospodařováno extenzivně.	Podpora útočišť pro živočichy a rostliny odpovídá holistickému pojetí EZ, které má zájem o využívání výhod zdravého a vyváženého ekosystému. Ekologické kompenzační plochy by měly pozvednout rovnováhu mezi škodlivými a užitečnými organismy, a také přispět k uchování genetické a biotické diverzity, a v neposlední řadě atraktivitu krajiny.
Švédsko	KRAV Standards 2005 (odst. 3.1.8) Biodiverzita, krajina a kulturní dědictví	Všichni farmáři by měli mít vypracovaný plán péče o přírodu a kulturní dědictví. Tento plán identifikuje plochy bohaté na biodiverzitu a plochy vyžadující ochranu kulturního dědictví. Poskytuje poradenství, jak se o tyto plochy starat a chránit je.	Biodiverzita je důležitou součástí EZ. Bylo obtížné pojmout ochranu přírody a kulturní dědictví. Standardy byly přijaty po široké diskuzi se zainteresovanými osobami.
Švédsko	KRAV Standards 2005 (odst. 3.1.9 and 4.1.4) Obhospodařování půdy, živiny, vyplavování	Povinnost udržování 3 metrové ochranné zóny kolem vodních toků a jezer, rybníků a mokřadů, která zabraňuje úniku živin do vodního prostředí. Tento pás se nehnojí, v zimě musí být porostlý vegetací, doporučeno je používat meziplodiny. Při použití statkového hnoje musí být ztráta a unikání živin minimalizována.	Průsak živin (hlavně fosforu a dusíku) je jedním z největších environmentálních problémů ve Švédsku.
Polsko	Ekoland Standards 2005 (odst.1.3.1.-1.3.3.) Ochrana vody a půdy	Zemědělci by měli vykonávat opatření k ochraně půdy proti degradaci (tj. utužení a erozi). Měli by minimalizovat spotřebu vody v produkčních procesech.	Voda a půda jsou limitované zdroje, životně důležité pro zemědělství a celou společnost, a proto se musí chránit a rozumně využívat.
Polsko	<i>Ekoland Standards 2005</i> Biodiverzita a krajina	Každá ekologická farma musí poskytnout extenzivní plochy pro ochranu biodiverzity, minimální výměra těchto ploch je 5% plochy podniku. Pastva musí být naplánována tak, aby nepoškozovala flóru a faunu. Vypalování trávy nebo úhoru je zakázáno.	EZ by mělo aktivně přispívat k ochraně krajiny a biodiverzity. Farmáři EKOLANDU považují za důležité udržovat „zelenou image“ jejich sdružení.

Zpracovala: K. Dytrtová

Zdroj informací: www.organicrules.org

6.2.2 Zavedení systému EKP jako podmínky pro čerpání agro-environmentálních plateb na ekologické zemědělství

Po vypracování podrobných pravidel v rámci výzkumného úkolu a prvních zjištěních na modelových farmách, navrhujeme zavést systém EKP jako celofaremní podmínku pro čerpání plateb na ekologické zemědělství. V rámci agroenvironmentálních opatření je ekologické zemědělství možné kombinovat se všemi ostatními tituly (mimo integrované produkce). Tato výhoda by měla být zachována i v případě možnosti čerpání dotací na další navržené opatření v katalogu EKP. Navíc pro efektivní zakládání nových a management stávajících ekopoků by mělo být zemědělci umožněno nechat si zpracovat faremní plán šetrného hospodaření (podporováno z veřejných prostředků). Ekologické podniky s vypracovaným plánem, řešící i kvalitu a propojenost jednotlivých EKP na farmě, by při jeho aktivní realizaci dostávaly příspěvek nad rámec plateb na EZ. Například v Rakousku podniky, které mají faremní plán šetrného hospodaření, dostávají příspěvek (50,- EUR na ha navíc) a součástí je povinné školení všech zapojených zemědělců jedenkrát ročně v oblasti ochrany přírody a krajiny.

Navrhujeme také změnit systém platby na travní porosty v ekologickém zemědělství. Zde by byla zachována možnost základní sazby, ale také možnost nadstavbového titulu, který by odrážel kvalitu travního porostu z pohledu biodiverzity. Zemědělec by zde nebyl placen za dodržování managementu, ale za výsledek, tzn. udržení určité (smluvně definované) kvality porostu po celé smluvní období. Platba by byla odstupňována v závislosti na počtu rostlinných bioindikátorů. Do tohoto titulu by se zemědělec hlásil jen s vybranými pozemky. Podrobnější popis návrhu viz. kapitola 8.4.

6.3 Ověření efektu zavedeného systému EKP a vyhodnocení přínosů

Po zavedení tohoto systému celoplošně na ekologických podnicích, navrhujeme monitoring a vyhodnocení přínosu tohoto systému pro ochranu přírody a krajiny. Tato etapa by byla založena na „mid-term evaluation“ (hodnocení uprostřed implementace, tzv. „na půli cesty“). V té době by už probíhalo kontrolní ověřování i na modelových konvenčních farmách. Katalog EKP by byl přehodnocen, případně doplněn o nové typy EKP. Výstupem by byl koncept, který by byl připraven k celoplošnému zavedení v ČR.

6.4 Výhledové řešení - zavedení systému EKP jako podmínky pro zemědělské podniky, které čerpají přímé platby

S ohledem na právě probíhající revizi Společné zemědělské politiky (CAP Health Check) lze od roku 2013 očekávat větší důraz na druhý pilíř a podporu rozvoje venkova. Na tuto situaci by měly být členské státy dobře připraveny. V současné době jsou součástí Cross-Compliance dvě hlavní složky, do kterých by povinný systém EKP mohl být začleněn - Zákonné požadavky na hospodaření (SMRs) a Dobrý zemědělský a ekologický stav (GAECs).

V rámci GAECs, což jsou standardy definované členským státem na základě rámce uvedeného v NR(ES) č.1782/2003 – annex IV, by tento systém spadal do oblasti „minimální úrovně péče“ a opatření „zachování krajinných prvků“. V současném znění GAECs klade důraz pouze na ochranu půdy. V budoucnu je nutné GAEC rozšířit na další oblasti (voda, ovzduší, biodiverzita, odpady), a proto by koncept EKP byl vodným a komplexním nástrojem, jak toto

rozšíření uchopit. Standardy obsažené v GAEC jsou dnes jednoduché zejména z důvodu minimalizace nákladů na jejich administraci, plnění a kontrolu, ale nepochybně také vlivem zemědělské lobby. Příklad celého švýcarského systému EKP ukazuje, že tento koncept je poměrně snadno začlenitelný do podmínek Cross-Compliance.

7. Nástroje k motivaci ekologických zemědělců pro zavádění ekologických kompenzačních ploch

Obecné principy ekologického zemědělství v sobě zahrnují ochranu přírody, krajiny a biodiverzity. Vyvážené, zdravé ekosystémy jsou přínosem pro ekologické zemědělství v podobě zdravé půdy a rovnováhy mezi škodlivými a prospěšnými organismy.

Přínos ekologického zemědělství pro přírodu a krajinu je daný zejména:

- nižší intenzitou obhospodařování půdy,
- vyloučením používání syntetických prostředků ochrany rostlin, minerálních hnojiv, geneticky modifikovaných organismů
- rozmanitým osevním postupem a pěstováním odolných odrůd,
- péčí o půdu a její úrodnost,
- podporou a využíváním prospěšných organismů v biologické ochraně rostlin,
- pohodou chovaných zvířat,
- vyloučením používání hormonů, preventivního používání antibiotik a chemoterapeutik,
- ohledem na půdu, která není zemědělsky využívána.

Některé z těchto postupů jsou regulované právními předpisy, jiné jsou zahrnuty v privátních standardech, některé jsou zcela dobrovolné.

OBR. 7 – žánrovka EZ

7.1 Legislativa evropská, národní a soukromé standardy

V současně platném Nařízení Rady 2092/91, ani v nově přepracovaném a schváleném Nařízení Rady 834/2007, které bude nově platit od 1. 1. 2009, nejsou obsažena pravidla, která regulují nebo obsahují doporučení pro ochranu přírody a biodiverzity. Stejně tomu tak je i v českém zákoně č. 242/2000 Sb, který upravuje pravidla ekologického hospodaření. Tato legislativa se zaměřuje na přesnou regulaci a sledování vstupů do EZ, avšak neřeší nadstavbová pravidla pro ochranu přírody a krajiny.

Jak již bylo zmíněno v kapitole 6.2.1. vytvoření soukromých standardů s ohledem na biodiverzitu je nezbytné. Základem vytvoření prvních pravidel pro tyto standardy může být projekt „Ekozemědělci přírodě – s bio kvete rozmanitost“, který v současné době realizuje Bioinstitut Olomouc.

Další možností jsou nadstandardní směrnice PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců, které byly vytvořeny podle směrnic německého svazu Bioland. V současné době (prosinec 2007/ leden 2008) jsou tyto směrnice aktualizovány a je připravována dohoda se všemi kontrolními organizacemi v ČR o jejich inspekci na členských ekofarmách svazu PRO-BIO.

7.2 Kvalitní poradenství formou faremních plánů šetrného hospodaření

Nutnost osvěty a vzdělávání zemědělců jako hospodářů v krajině je nepopiratelná. Mnoho zemědělců však nemá potřebné znalosti k pochopení účelu jednotlivých opatření, plní povinnosti a pravidla bez hlubší zainteresovanosti a chápe agro-environmentální kompenzace jen jako další nárokovou dotaci na své hospodaření. Faremní plány a individuální poradenství na farmách tak poskytuje nenahraditelnou roli při osvětě a zvyšuje účelnost vynakládaných prostředků. Vypracovaným plánem dostane hospodář do ruky detailní návod, jak zlepšit konkrétní plochy na statku, založený na odborném posouzení území a jeho vlastních přáních a záměrech. Vyzdvihnout lze především potenciál v integrálním přístupu péče o krajinu, kdy má zemědělec možnost s pomocí kvalitní poradenské služby zapojit se do více dotačních programů najednou. Plán mu poskytuje jednoduchý přehled na co a kde může žádat o podporu z různých programů na ochranu a obnovu venkovské krajiny. Mimo těchto informací by měl plán také poskytovat poradenství produkčního charakteru, jak pečovat o půdu, jak obohatit osevní postup, poradenství v managementu výživy rostlin atd. Dobrovolné zapojení zemědělce je základním kamenem tvorby faremních plánů. Závisí na dobrém úmyslu zapracovat jeho vlastní záměry do konkrétní podoby navržených opatření. Postup je většinou takový, že odborníci navrhnou několik variant a po diskuzi s farmářem najdou nejlepší kompromis mezi produkčními zájmy farmy a ochranou přírody.

7.3 Dotační systém na nezemědělské plochy, zohlednění kvality a konektivity

K účinnému zavedení systému ekologických kompenzačních ploch je nutné vytvořit dotační systém, který podporuje nejen zemědělsky obhospodařované plochy (extenzivní louky a pastviny, biopásy), ale poskytuje možnost podpory na rozptýlenou zeleň v krajině (křovinné pásy, remízky, solitéry, vysokokmenné sady atd.).

Zvláště na travních porostech by po vypracování seznamu indikačních druhů mohly být zavedeny prémie za kvalitu travního porostu a v případě krajinných struktur za jejich propojení na sousední EKP.

6.4. Modelové farmy, spolupráce s „opinion leadery“

Modelové farmy, které realizují aktivně systém EKP v praxi, mohou sloužit jako „vzkvétající vzory“ pro ostatní ekologické, ale i konvenční podniky, pro veřejnost. Síť těchto farem vytváříme v projektu „Ekozemědělci přírodě“.

Modelové farmy jsou možností, jak ukázat různé způsoby hospodaření a jejich vlivy na přírodu a krajinu. Návštěvníci farem se dostanou do kontaktu s hospodáři a získají tak bezprostřední praktické informace „z první ruky“. Plány šetrného hospodaření pomáhají korigovat vlivy na přírodu a krajinu, mohou být pro hospodáře zajímavé i finančně. Síť modelových podniků na praktických příkladech ukazuje, jak se individuálně navržené hospodaření odráží na diverzitě prostředí farmy, na kvalitě produkce aj.

Modelové farmy musí splňovat určitá kritéria, být otevřené k veřejnosti a mohou sloužit také jako experimentální farmy k testování nově navržených opatření.

Opinion leaders („názoroví vůdci“) jsou lidé, většinou hospodařící zemědělci, kteří velmi intenzivně rozšiřují vlastní znalosti a zkušenosti s ochranou přírody ve svém okolí. Jsou tak v podstatě rozhodujícím komunikačním kanálem pro další zemědělce v dané obci, regionu. Navázání spolupráce s takovými lidmi mnohdy bývá nejefektivnějším nástrojem k formování postojů zemědělců. Zemědělci vnímají takového člověka jako osobu, která rozumí jejím zájmům a problémům a přijímají informace daleko otevřeněji než od odborníku bez vazby na zemědělskou praxi.

OBR. 8 – komunikace se zemědělci

8. Návrh na hodnocení travních porostů v ekologickém zemědělství z pohledu posílení biodiverzity včetně rozboru vývoje kvality trvalých travních porostů v mikroregionu Jeseníky od r. 2000

Obr. 9 a 10:

Půjdeme-li zemědělskou krajinou nížinných úrodných oblastí, s mnoha plochami travních porostů se nesetkáme. Pokud se zde TTP zachovaly (zejména v nivách), pak se jedná o scelené uniformní a vysoceproduktivní travní společenstva.

Ty se sečou mechanizací celoplošně v průběhu několika málo dní. Za sousedy mívají obvykle mnohahektarové bloky orné půdy, na kterých se pěstuje jedna plodina. Jenom velmi omezeně se zde vyskytují linie stromů a keřů nebo solitérní dřeviny.

Obr.11:

Vydáme-li se do kopcovitě podhorské zemědělské krajiny, setkáme se zde s pestrou a jemnou mozaikou lesních i bezlesých stanovišť, které jsou typické pro oblasti vyšších nadmořských výšek. Stejně jako v nížině, i zde jen obtížně rozeznáme podle kvality porostu, stojíme-li na konvenční nebo na ekologicky obhospodařované louce či pastvině.

Posílení druhové diverzity travních porostů v krajině je jednou z možností řešení zemědělské nadprodukce a zároveň konzervace půdního fondu. V současné době však vedou ekonomické podmínky ekologicky hospodařícího zemědělce k takovému způsobu hospodaření, který mu zajistí vysoké výnosy bez ohledu na biodiverzitu. Přirozený chov zvířat a nutnost vnitropodnikové produkce pícnin vyžaduje vysokou potřebu pastevních ploch, a tím má extenzivní užívání travinobylinných porostů určovány úzké hranice.

I v současné době se setkáváme se snahou rozorávat druhově pestré louky, na kterých se následně zakládají nové vysoce výnosné jetelotravní porosty. V některých zemědělských podnicích se alespoň zvyšuje úroveň výživy luk a pastvin a tím intenzita jejich využití. Při řešení problematiky diverzity lučních porostů a při zachování určité produkce je nutno hledat odpovídající kompromisní řešení: někde hospodařit intenzivně, jinde extenzivně, s různou úrovní hnojení, organizací seče a s různou intenzitou pastvy.

U ekologicky hospodařících zemědělců by tato problematika měla být ještě aktuálnější, neboť ekozemědělec má být nejen producentem hodnotných produktů, ale měl by mít v krajině i velmi důležitou roli související s ochranou jednotlivých složek životního prostředí a s posilováním biodiverzity. Z tohoto důvodu lze v budoucnosti předpokládat zvyšující se tlak EU i jednotlivých států na environmentální stránku ekologického zemědělství a jednoznačné prokázání efektů s ohledem na životní prostředí. Jedním z hodnocených kritérií by měla být právě vyšší druhová diverzita travních porostů s tím, že v zemědělském podniku nebudou opomíjeny jejich mimoprodukční efekty. Ty by měly do budoucna vzrůstat i s ohledem na to, že část travních porostů pozbude využití přímo pro výživu hospodářských zvířat.

Obr. 12:

Dvousečná polopřirozená vlhká louka, druhově středně bohatá, zcela zapojená. Z hlediska lukařského se jedná o vysoce produktivní typ louky s vysokým zastoupením krmivářsky hodnotných trav (*Alopecurus pratensis*³, *Dactylis glomerata*, *Holcus lanatus*, *Poa pratensis* s. lat., *P. trivialis*). Na stavbě se dále podílejí *Sanguisorba officinalis*, *Symphytum officinale*, *Acetosella vulgaris*, *Ranunculus acris*.

8.1 Dotační politika ve vztahu k trvalým travním porostům a návrhy na její úpravu.

Zjevně nejrozsáhlejším pokusem o ekologizaci zemědělství v Evropě je zavedení angroenvironmentálních dotačních titulů. Princip plateb vychází z úvahy, že jestliže společnost dotuje neefektivní zemědělskou činnost, budou platby kompenzovat sníženou hospodářskou produkcí ve prospěch zlepšení ekologických funkcí krajiny. Jedním z vybraných kritérií jenž sledují angroenvironmentální platby je podpora biodiverzity.

³ Nomenklatura taxonů je sjednocena podle (Kubát 2002)

Hospodaření s agroenvironmentální dotační platbou se týká více než 20 % výměry zemědělské půdy EU. Subvencovaný systém hospodaření se tedy jeví jako významný nástroj z hlediska regionální diverzity v Evropě. Dosavadní zkušenost s těmito platbami týkajícími se podpory populací volně žijících druhů, podpory biodiverzity, respektive uplatnění dalších ekologických kritérií v krajině se mezi jednotlivými členskými státy EU jeví jako značně rozdílná. Většina studií poukazuje na skutečnost, že kvalita přírodních složek se v krajině udržovaných prostřednictvím agroenvironmentálních opatření nezlepšuje oproti konvenčnímu zemědělství, ale naopak v jednotlivých charakteristikách dochází ke zhoršování stavu jako např. pokles populací některých druhů rostlin, bezobratlých a ptáků. Výjimkou jsou pouze země jako Švýcarsko a Velká Británie, kde systém dotačních zemědělských plateb vykazuje pozitivní vliv na zlepšení biologických funkcí v krajině.

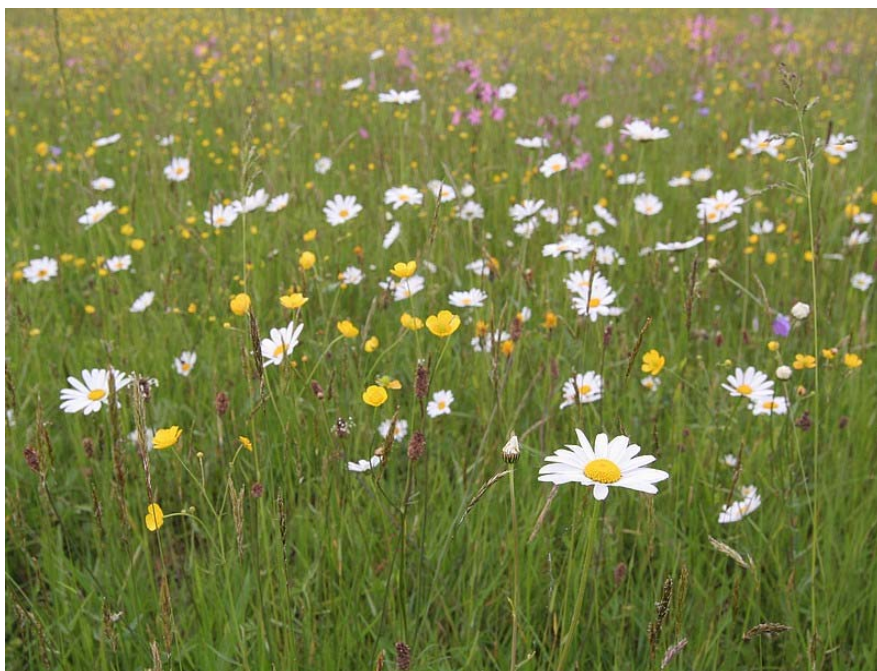
Mezi země, kde je zavedení agroenvironmentálních dotačních plateb vnímáno biology jako rozporuplné, patří také Česká republika. První zkušenosti s agroenvironmentálními opatřeními naznačují spíše negativní dopad především na některé druhy rostlin, motýlů a další bezobratlé.

O tom, že vztah programů k diverzitě je rozporuplný, svědčí následující příklad. Představme si farmu hospodařící v horské oblasti s travními porosty v ekologickém zemědělství bez dalších zvýšených plateb (např. posun seče na ptačích lokalitách s chřástalem polním, horské a xerothermní louky atd.). Rozhodující v tomto případě je Program rozvoje venkova a 2. nařízení vlády, a to NV 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření a NV 75/2007 Sb., o podmínkách poskytování plateb za přírodní znevýhodnění v horských oblastech, oblastech s jinými znevýhodněními a v oblastech Natura 2000 na zemědělské půdě. Vezmeme-li pro kalkulaci výše uvedené zadání (LFA oblast H^A, ošetřování travních porostů – louky a EZ), pak je při splnění podmínek možná platba na hektar 303 EUR. Zaměříme-li se na tituly druhově bohatších porostů – např. druhově bohaté pastviny, horské nebo xerothermní louky, pak je zemědělec limitován zejména vstupem dusíku a termínem, do kdy má být sklizený nebo spasený porost. Z pohledu biologického a ekologického se tedy nejedná o posílení diverzity na jednotlivých úrovních, ale o to mít včas „uklizenou krajinu“, která není optimální pro rostliny, živočichy ani další efekty v přírodním prostředí. A právě ekologický zemědělec by měl v první řadě usilovat o zvýšení diverzity a environmentálních efektů hospodaření, což vychází ze základních pravidel tohoto systému. Na státu a jeho dotační politice tedy závisí nastavení pravidel, která povedou alespoň na části ploch travních porostů ke zvýšení jejich diverzity.

Jak toho lze dosáhnout?

Klíčovým momentem pro zvýšení druhové diverzity v zemědělském podniku je změna systému agroenvironmentálních plateb. Ty by měly mnohem citlivěji zohledňovat rozdílnost požadavků na zemědělskou produkci a dotovanou péči o krajinu a diverzitu a snažit se o vytvoření fungujícího kompromisu mezi nimi. Cílem není, aby na ekologicky obhospodařovaných loukách a pastvinách rostly a vegetovaly vzácné a ohrožené druhy, ale abychom zde zaznamenali na jedné straně druhově pestré květnaté louky, remízky, aleje dřevin aj. s mnoha druhy hmyzu, obojživelníků a ptáků, a na druhé straně i intenzivně obhospodařované plochy poskytující kvalitní píci a plodiny. Jeden z nejdůležitějších faktorů představuje ochota a aktivní zájem samotného zemědělce hospodařit ve „zdravé krajině“. Pokud chce ekologicky hospodařit, musí být připraven především poznat zákonitosti života půdy, rostlin a zvířat, musí být připraven je respektovat a podle nich se chovat a se svými pomocnými prostředky pouze zasahovat tak, aby přírodní procesy mohly proběhnout co nejefektivněji.

Všechny prostředky, které zemědělec bude chtít použít, musí nakonec sloužit k dosažení půdní úrodnosti, zdraví rostlin, zvířat a konečně k jeho vlastnímu zdraví.

Obr. 13:

Pro polopřirozené louky je typická nízkostébelná až vysokostébelná vegetace s dominantními trávami jako např. *Alopecurus pratensis*, *Anthoxanthum odoratum*, *Arrhenatherum elatius*, *Dactylis glomerata*, rody *Festuca*, *Poa* a bylinami rodu *Cirsium*, *Campanula*, *Geranium*, *Ranunculus*, *Rumex*, *Trifolium*, *Leucanthemum vulgare* agg. aj. Převaha jednotlivých druhů je závislá na četnosti seči a obsahu živin v půdě, a tím jsou dány i výška a zápoj porostů.

8.2 Diverzita trvalých travních porostů v ekologickém zemědělství.

Trvalé travní porosty představují náhradní typ lesní vegetace a nezbytnou podmínkou k její stabilizaci je dlouhodobé pravidelné vkládání dodatkové energie. Hlavním ekologickým gradientem, který ovlivňuje druhové složení travinobylinné vegetace v ČR, je vlhkost půdy, a druhým nejvýznamnějším faktorem je kombinace gradientu pH a dostupnosti živin.

Přibližně od poloviny 19. století, kdy se ve větší míře začala používat minerální hnojiva, docházelo k výraznějšímu oddělení luk a pastvin a ke vzniku vyhraněných lučních a pastvinných vegetačních typů tak, jak je známe dnes.

Obr. 14:

Pastvina se od louky liší četností odběrů nadzemní biomasy, takže vegetační kryt je odlišného charakteru. Nejvýznamnější faktory pastvin jsou selektivní spásání rostlin, odstraňování rostlinné biomasy průběžně během celého vegetačního období, narušování vegetace sešlapem (změny ve struktuře povrchu půdy) a pravidelné hnojení (mění se chemismus půdy, především se zvyšuje obsah N a P).

Dnešní druhově bohaté louky a pastviny jsou jakýmsi zbytkem z období extenzivního až mírně intenzivního obhospodařování, které je datováno přibližně mezi roky 1850-1950. Jejich původní hospodářský význam jako zdroj píce pro hospodářská zvířata v současné ekonomické situaci sice klesá, ale do popředí vstupují jejich funkce protierozní, krajinnotvorné, rekreační, i význam pro ochranu biodiverzity. Tyto louky a pastviny je potřeba udržovat obhospodařováním tradičního typu, např. podle charakteru stanoviště sečením luk jednou až dvakrát ročně (samozřejmě v dnešní době mechanizovaně) se středně intenzivním až žádným hnojením nebo extenzivní pastvou. V mnohých případech lze degradované trvalé luční porosty obnovit zavedením vhodného managementu (obnova seče nebo pastvy, popřípadě i doprovodným hnojením).

Právě systému ekologického zemědělství je připisován výskyt druhově bohatých luk a pastvin a rozmanitost pěstovaných plodin. Dlouhodobější výzkumy však ukazují, že ekologické zemědělství jako takové nezajistí komplexní, diverzifikovaný agroekosystém s druhově bohatými trvalými travními porosty. Jejich druhová pestrost je dána především způsobem hospodaření, motivací, znalostmi a ochotou zemědělce, který nevidí v produkci jediný úkol zemědělství. Například aplikace vysokých dávek statkových hnojiv redukuje počet druhů trav a bylin, což vede k snižování druhové diverzity travních porostů a následně i ke snížení diverzity druhů živočichů. Současně ale i nedostatečné hnojení může redukovat počet druhů, kdy pak vznikají sekundární oligotrofní společenstva s dominantní *Nardus stricta*, *Festuca rubra* s. lat. a *Anthoxanthum odoratum*. Všechny zásahy je proto nutno posuzovat individuálně a citlivě.

V souladu s dosaženými výsledky z hodnocení travních porostů v ekologicky hospodařících podnicích je možné konstatovat, že zde zaznamenáme častější výskyt druhů indikujících kvalitu porostu z pohledu biodiverzity. Šíře spektra kvality travních porostů je však značná a mnohdy není v korelaci se systémem hospodaření a dotační politikou České republiky.

Obr. 15

8.3 Hodnocení travních porostů v ekologicky hospodařících podnicích mikroregionu Jeseníky v letech 2001-2007.

Na jaře roku 2001 a opakovaně v roce 2004 a 2007 byl proveden terénní průzkum stavu a rozšíření travních porostů v 14 ekologicky hospodařících zemědělských podnicích v okresech Bruntál, Jeseník a Šumperk. Při vyhodnocení získaných dat se vycházelo z floristicko–cenologického průzkumu na původních (porosty nebyly nikdy obnovovány nebo obnova proběhla před 40 a více lety) a na nově založených travinobylinných porostech. U jednotlivých typů travinobylinných porostů byl sledován rozdílný počet druhů, druhová diverzita, vyrovnanost druhů v porostu a celková pokryvnost bylinného patra. Rovněž byla posuzována jejich vitalita. Při roztřídění na jednotlivé skupiny nebyl zahrnut pohled zemědělce, ten upřednostňoval především produkční a nutriční vlastnosti.

Obr. 16:

Z regionálně fytogeografického členění náleží ekologicky hospodařící podniky mikroregionu Jeseníky do mírného pásma, fytogeografické oblasti mezofytika (fytogeografický okres Zábřežsko-uničovský úval, Hanušovicko-rýchlebská, vrchovina, Slezská pahorkatina, Jesenícké podhůří), ve vyšších polohách do fytogeografické oblasti oreofytika (fytogeografický okres Králický Sněžník a Hrubý Jeseník).

Pouze na základě druhové diverzity a ekologických faktorů byly louky a pastviny v okresech Bruntál, Jeseník a Šumperk zařazeny do jednotlivých skupin a podskupin (Šarapatka, Čížková, Suchánek, 2001).

Velká část pastvin a lučních porostů v mikroregionu Jeseníky byla zakládána po orbě vysetím běžných komerčních směsí, které nemohou nahradit původní krajevou (regionální) květenou, naopak hrozí křížení s domácími druhy což vede k postupnému ochuzování genové výbavy lučních porostů. U většiny obnovených porostů se v prvních letech jednalo o společenstva s 5 - 20 druhy bylin a trav. Pokud bylo na těchto porostech dále extenzivně hospodařeno, bylo zjištěno, že v průběhu 7letého výzkumu docházelo k jejich postupnému druhovému dosycování. U intenzivnějšího hospodaření se změny v porostu neprojevily a počet druhů nepřesáhl 20.

Obrázek 17:

Zatravněná orná půda po výsevu kulturních trav (*Alopecurus pratensis*, *Arrhenatherum elatius*, *Dactylis glomerata*, *Festuca* spp., *Lolium* spp., *Phleum* spp., *Poa* spp. aj.) a kultivary *Trifolium pratense* subsp. *sativum* /jetel luční setý zvaný "červený jetel"/. (tetraploidní kultivary ve srovnání s diploidními kultivary "jetele červeného" poskytují vyšší výnosy, kvalitnější píci a jsou vytrvalejší).

U pastvin a luk, které se v průběhu časového období 2001-2007 začaly extenzivněji využívat, jsme mohli sledovat zvyšující se druhovou diverzitu. Složení společenstva se zvýšilo o 2-10 druhů v závislosti na době, ve které proběhla změna v hospodaření. Proces převodu „úživných“ trvalých travních porostů na druhově pestřejší porosty trvá daleko pomaleji a mnohdy proběhne i neúplně než proces opačný, kdy druhově bohaté a málo „úživné“ louky se intenzivním hnojením a sečí dají převést během pouhých dvou tří let na louky produkční, ale druhově chudé. Teprve po pozvolném vyčerpání zásob živin v půdě se mohou rozšířit druhy typické pro „květnaté“ louky a pastviny. Úspěšnost opatření na snížení úživnosti TTP závisí také na půdním typu, dalších vlastnostech půdy (např. chemických) a na druhu a četnosti užívání. Na písčitéch půdách lze po ukončení hnojení očekávat rychlejší snížení úživnosti než u slatinných půd. U nich se dá produkce nejlépe snížit sečí; limitujícími živinami jsou zde fosfor a draslík. Předpokladem vývoje druhově bohatých rostlinných společenstev z druhově chudých TTP je výrazné snížení celkových výnosů, k čemuž by měla směřovat i zvolená opatření (např. frekvence seče, počty zvířat).

Obr.18:

Pravidelně pasený porost. Dominantu tvoří trávy a širokolisté nitrofilní byliny, jako je *Aegopodium podagraria*, *Anthriscus sylvestris*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Taraxacum* sect. *Ruderalia*, *Rumex obtusifolius*. Zaznamenáme zde i konstantní druhy pastvin jako např. *Achillea millefolium*, *Alchemilla* spp., *Agrostis capillaris*, *Leontodon autumnale*, *Festuca pratensis*, *F. rubra* s.lat.

Především na pastvinách, na kterých během 7 let došlo k intenzivnějšímu využívání, bylo vidět postupné zhoršování floristického složení rostlinných společenstev. Degradace zde probíhala daleko rychleji než u lučních porostů, především vlivem vyššího narušování vegetace sešlapem a pravidelným zvyšováním obsahu dusíku a fosforu v půdě. Výsledkem byly jednotvárné porosty s převahou *Trifolium repens* a *Taraxacum* sect. *Ruderalia*, ze kterých vymizely typické druhy pastvin. Současně jsme mohli na eutrofizovaných pastvinách zaznamenat nedopasky tvořené druhy *Rumex obtusifolius*, *Urtica dioica*, *Cirsium* spp., *Carduus* spp. aj. Takový typ nedopasků na pastvinách je nežádoucí a měl by se vysekávat, aby se v porostu dále nešířily nitrofilní taxony.

Obr. 19:

Na pastvinách s vysokou intenzitou chovu skotu se u napáječek, u krmíště a v místech odpočinku vytvářejí obnažené plochy bez porostu.

Obr. 20:

Po opuštění pastvy vznikne zapojený travní porost, který tvoří nitrofilní druhy *Artemisia vulgaris*, *Atriplex* spp., *Chenopodium* spp., *Cirsium* spp., *Urtica dioica*, *Rumex obtusifolius* a odděnkaté trávy *Alopecurus pratensis*, *Lolium perenne*, *Dactylis glomerata* aj.

Jen velmi malou část ploch v mikroregionu Jeseníky zaujímaly polopřirozené pastviny a louky, a to i přesto, že tyto porosty mají v krajině nezastupitelnou roli. Jsou nositelem původního semenného materiálu, který je možno využít jako přísev pomocí oddroleků ze sena do nově zakládáných travinobylinných porostů. Na velké části těchto luk a pastvin se během výzkumu nezjistilo ochuzení druhové skladby, protože se jednalo o plochy, které byly hůře mechanizačně dostupné nebo byly zařazeny do PPK. Na druhou stranu ale nebylo na ekologicky hospodařících farmách zaznamenáno ani zlepšení kvality travních porostů z pohledu biodiverzity. Sledované polopřirozené louky a pastviny se nikterak nelišily od extenzivně využívaných ploch konvenčně hospodařících podniků v tomto mikroregionu.

V mikroregionu Jeseníky v ekologicky hospodařících zemědělských podnicích nebylo v průběhu výzkumu zaznamenáno ani rozorávání TTP s následným výsevem. Současně zde nebylo zřetelné typické rozdělení travinobylinných porostů na louky a pastviny, ale často zde bylo obhospodařování střídavé.

Obrázek 21:

Dvousečná louka. Základní druhové složení společenstva je tvořeno druhy s širokou ekologickou valencí. Počet druhů, diverzita i vyrovnanost jsou průměrné. Vertikálně lze rozlišit 3 patra.

Obrázek 22:

Na pastvinách s omezenou pastvou nebo s nižším zatížením dobytčími jednotkami (0,4-0,8 DJ/ha) převládají v porostu oddénkaté trávy např. *Alopecurus pratensis*, *Agrostis capillaris*, *Lolium perenne* a byliny, jako *Alchemilla* spp., *Trifolium repens*, *Daucus carota*, *Cerastium holosteoides* subsp. *triviale*, *Galium mollugo*, *Glechoma hederifolia*, *Leontodon hispidus*, *Leucanthemum vulgare* agg., *Veronica chamaedrys*. Časté jsou i nedopasky důležité pro herbivorní hmyz a pro drobné semenožravé ptáky.

8.4. Návrh posuzování druhové diverzity travinobylinných porostů.

Chceme-li posoudit, zda dochází k pozitivním změnám v úrovni biologické rozmanitosti, je nutné shromáždit dostatek základních ekologických informací pro vyhodnocení, jak společenstva rostlin reagují na změny prostředí. Do hodnocení změn prostředí patří i základní monitoring půd, který je možné provést např. podle metodiky publikované MZe – Hodnocení kvality půdy v ekologicky hospodařících podnicích. Údaje o složení společenstev ve vybraných územích musíme získávat exaktně a změny monitorovat v čase. Opakovaným sběrem dat, získaných stejnými postupy můžeme tyto změny složení společenstev v čase stanovit.

Dlouhodobé záznamy nám mohou pomoci rozlišit trendy zvyšování, stagnace či poklesu úrovně biologické rozmanitosti v závislosti na změnách prostředí (změnách hospodaření).

K zásadním požadavkům ekologického monitorování změn v prostředí pomocí rostlin patří jednoduchá metoda sběru, zpracování a vyhodnocení biologického materiálu, umožňující postupnou aplikaci v praxi. Efektivní monitoring by měl být proto zaměřen na vybraná společenstva a druhy rostlin, které lze využít jako biologické indikátory. Zároveň je na sledovaných lokalitách třeba provést podrobný botanický průzkum. Přesnost výstupů dlouhodobého monitoringu zásadním způsobem ovlivňuje rozsah, zpracování a věrohodnost výchozích dat.

Smyslem a hlavním cílem navrhovaného postupu je podchytit a v průběhu času sledovat posun v druhové skladbě směrem k bohatšímu zastoupení druhů (zvyšování biodiverzity). Druhotným cílem je pak poskytování včasných informací pro účelové ovlivňování druhové skladby požadovaným směrem, neboť ne každá druhová pestrost je žádoucí. Cílem je druhové složení co nejvíce se blížit přírodnímu stavu konkrétní lokality. Druhová pestrost nemůže být v rámci jednotlivých podopatření prioritou sama o sobě. U zatrávňování orné půdy půjde v rozhodující míře o pícniny na orné půdě s cílem maximalizace produkce biomasy a nikoli o druhovou pestrost. Posílení stability krajiny a kladný vliv na vodní zdroje díky takto vzniklým plochám budou sice nesporné, ale eventuelní přimíšení plevelných druhů bude do značné míry ovlivněno intenzivní výživou porostů. Opačný pól bude tvořit obhospodařování trvale podmáčených luk, xerothermních lučních společenstev atd., kde naopak lze za prioritu považovat udržení a posílení druhové pestrosti.

Rozdílným podmínkám a cílům by měla být přizpůsobena i podrobnost metodiky sledování změn vegetačního krytu. Základním principem zvoleného metodického postupu musí být maximální přehlednost a orientace ve zpracovaných podkladech bez ztráty faktů a oddělení údajů zjištěných v terénu od jejich subjektivní interpretace autory.

Pro studium vlivů rozlišných způsobů hospodaření na trvalých travních porostech by měly být vybrány oblasti s odlišnou krajinnou strukturou a odlišným typem hospodaření. Takto by bylo možné alespoň částečně podchytit značnou variabilitu v krajinné struktuře a zemědělských postupech. Převážně extenzivně hospodářsky využívanou krajinu s tradičními a značně rozmanitými technologiemi hospodaření a s různě velkými plochami luk, s různou expozicí, rozdílnými termíny seče a pastvy, opuštěné a ladem ležící pozemky atd., na straně jedné, a intenzivně hospodářsky využívanou krajinu nížinných oblastí s více-méně plošným typem hospodaření v rámci trvalých travních ploch na straně druhé.

Při sestavování katalogu cílových druhů, tj. výběru diagnostických, konstantních a dominantních druhů a jejich podílu v obhospodařovaných plochách by se mělo vycházet ze:

- stanovištních podmínek (klíma – průměrné roční srážky a teploty, průměrné srážky a teploty ve vegetačním období – půdní druh a typ, svažitost a expozice pozemku atd.),
- ekologických faktorů (vlhkosti a uložení hladiny podzemní vody, pH, dostupnosti živin),
- předpokládaného způsobu využití (pastvina, louka, střídavé využívání) a v neposlední řadě i z předpokládané intenzity využívání (požadovaná kvalita a výnos píce, intenzita hnojení, předpokládaný počet sečí za rok aj.).

Celkový počet druhů (kvantitativní i kvalitativní) je důležitým znakem společenstva a má vypovídací schopnost o porostu.

Předpokladem analýzy cílových druhů je volba velikosti monitorovací plochy, která by měla mít víceméně homogenní porost. Subjektivní výběr vzorků vegetace může mnohdy svádět k vědomému přehlížení vegetačních odchylek. Z tohoto důvodu se jako nejvhodnější bude jevit nahodilý výběr cca 5-10 monitorovacích ploch na hektar louky nebo pastviny s jedním společenstvem a s jedním vývojovým stádiem. Monitorované plochy luk a pastvin by měly odpovídat neporušenému relativně homogennímu porostu a současně by monitorovací plochy neměly zasahovat do ekotonového pásma, které je druhově pestřejší.

Obrázek 23:

Nehomogenní luční porost s dominantním výskytem vyšších trav, ve kterém se nachází plocha s *Trifolium repens*. Kdyby byla 1-2 monitorovací plochy v porostu *Trifolium repens*, bylo by hodnocení zkreslené.

Pro výběr monitorovací plochy by mělo platit pravidlo, že nesmí být nikdy menší než je minimální areál. Pro louky a pastviny by se její velikost měla pohybovat od 10-25 m², tj. čtverec 5x5 m nebo kruh o průměru 5 m. Podmínkou správného vymezení minimální plochy je její stanovení jen ve společenstvech relativně homogenních a nikoliv jen fragmentárně vyvinutých, jimž chybí některé skupiny druhů.

Doporučený počet a druhová kombinace cílových druhů na louce nebo pastvině musí být sestavená a diferencovaná tak, aby odpovídala ekologickým podmínkám stanoviště.

Jednoduchý postup pomocí sestaveného katalogu cílových druhů by měl ověřit kvalitu sledovaných porostů s tím, že v první fázi je nutné vyjasnit, která druhová kombinace rostlin bude platit ve vyšetřované oblasti a jestli je nutné přihlížet ke speciálním regionálním požadavkům.

Na základě zjištěných cílových druhů, četnosti atd. se navrhne a doporučí způsob následného obhospodařování nebo základní předpoklady pro nejbližší časové horizonty s rámcovým postupem dalších kroků, které nelze stanovit bez navazujícího sledování provedených opatření. Protože se jedná o dynamický proces, mají být opatření průběžně přizpůsobována a zlepšována.

Obr. 24 a 25:

Na příkladu stejně vymezené kruhové plochy v intenzivně využívaném porostu a v druhově bohatém lučním porostu můžeme sledovat odlišný počet druhů. Pokryvnost je u obou příkladů shodná, u intenzivní louky je tvořena frekvencí dominantního výskytu 2-5 druhů trav a bylin, u extenzivní louky je vyrovnaná bez významných dominant

V následujících tabulkách 1 a 2 je nastíněna kombinace druhového složení polopřirozené pastviny a mezofilní květnaté louky. Dvouděložné druhy jsou odlišeny červenou barvou. Například pastvina, na které zaznamenáme 8-10 bylin shodné druhové kombinace, která je uvedena v tabulce, by měla odpovídat nejvyšší platba, při počtu 5-7 bylin platba nižší a při počtu 0-4 byliny platba nejnižší-základní. Obdobně by tomu mělo být i u druhově bohatých lučních porostů čerstvě vlhkých půd, kde u počtu 15-20 bylin s podobnou druhovou kombinací, která je uvedena v tabulce bude odpovídat nejvyšší platba.

Tabulka č. 2 a 3: Příklady možného výskytu hodnocených dvouděložných druhů v lučních a pastevních porostech

Druhá kombinace trav a bylin lučních porostů čerstvě vlhkých půd:	
<p>Druhá kombinace trav a bylin pastviny:</p> <p><i>Agrostis capillaris</i> <i>Achillea millefolium</i> agg. <i>Alchemilla</i> spp. <i>Anthoxanthum odoratum</i> <i>Briza media</i> <i>Cerastium holosteoides</i> <i>Cynosurus cristatus</i> <i>Dactylis glomerata</i> agg. <i>Euphrasia rostkoviana</i> agg. <i>Festuca pratensis</i> agg. <i>Festuca rubra</i> agg. <i>Leontodon autumnalis</i> <i>Leontodon hispidus</i> <i>Leucanthemum vulgare</i> agg. <i>Lolium perenne</i> <i>Lotus corniculatus</i> <i>Pimpinella saxifraga</i> agg. <i>Plantago lanceolata</i> <i>Poa pratensis</i> agg. <i>Prunella vulgaris</i> <i>Ranunculus acris</i> <i>Taraxacum</i> sect. <i>Ruderalia</i> <i>Trifolium pratense</i> <i>Trifolium repens</i> <i>Veronica chamaedrys</i></p>	<p><i>Achillea millefolium</i> agg. <i>Alchemilla</i> spp. <i>Alopecurus pratensis</i> <i>Anthoxanthum odoratum</i> <i>Arrhenatherum elatius</i> <i>Avenula pubescens</i> <i>Campanula patula</i> <i>Centaurea jacea</i> <i>Cerastium holosteoides</i> <i>Crepis biennis</i> <i>Dactylis glomerata</i> agg. <i>Daucus carota</i> <i>Festuca pratensis</i> agg. <i>Festuca rubra</i> agg. <i>Galium mollugo</i> agg. <i>Geranium pratense</i> <i>Heracleum sphondylium</i> <i>Holcus lanatus</i> <i>Knautia arvensis</i> agg. <i>Lathyrus pratensis</i> <i>Leontodon hispidus</i> <i>Leucanthemum vulgare</i> agg.</p>
	<p><i>Lotus corniculatus</i> <i>Luzula campestris</i> agg. <i>Pastinaca sativa</i> <i>Pimpinella major</i> <i>Pimpinella saxifraga</i> agg. <i>Plantago lanceolata</i> <i>Plantago media</i> agg. <i>Poa pratensis</i> agg. <i>Ranunculus acris</i> <i>Ranunculus bulbosus</i> <i>Rhinanthus minor</i> <i>Rumex acetosa</i> <i>Saxifraga granulata</i> <i>Stellaria graminea</i> <i>Taraxacum</i> sect. <i>Ruderalia</i> <i>Tragopogon orientalis</i> <i>Trifolium dubium</i> <i>Trifolium pratense</i> <i>Trifolium repens</i> <i>Trisetum flavescens</i> <i>Veronica chamaedrys</i> agg. <i>Vicia cracca</i></p>

Detailní návrh reprezentativního počtu hodnocených míst na stanovišti, velikosti hodnocených plošek, počtu hodnocených bylin uznatelných pro zařazení příslušné plochy TTP do druhově bohatších společenstev atd. bude proveden na základě terénního ověření (pravděpodobně na hodnocených plochách v mikroregionu Jeseníky). Zároveň bude upřesněn pro tuto oblast seznam hodnocených bylin (vč. negativního seznamu nezapočítávatelných bylin) tak, aby vyhodnocení mohli provádět proškolení poradci a nevyžadovalo účast specialisty –

botanika. Následně bude nutné ve spolupráci se specializovanými pracovišti zpracovat regionální seznamy hodnocených bylin. Na základě těchto provedených prací a ověřování a po projednání se zainteresovanými institucemi bude vydána závazná metodika.

Postup hodnocení na jednotlivých lokalitách by mohl být následující:

1. Zemědělec, který má zájem o zařazení některých TTP do kategorie druhově bohatších společenstev, si sám zhodnotí louky a pastviny z pohledu výskytu dvouděložných rostlin, a to na transektu porostem na minimálně 5 plochách o průměru 3 m. Pokud zjistí, že výskyt těchto dvouděložných bylin může splňovat kritéria pro zařazení do druhově bohatších porostů, o toto zařazení požádá. Hodnotit druhy podle svých znalostí může pouze orientačně, vynechat by ale měl druhy z negativního seznamu (např. šťovíky).
2. Podnik, který požádá po předcházejícím vlastním orientačním průzkumu o zařazení porostů do kategorie druhově bohaté louky nebo pastviny, navštíví akreditovaný poradce v dané problematice a podle metodiky porosty vyhodnotí. Budou-li splňovat požadovaná kritéria, protokol z tohoto hodnocení bude podkladem pro přiznání dotací.

Závěr

Z výše uvedeného vyplývá, že dotační tituly mohou představovat významný nástroj hospodaření v krajině. Stejně tak je zřejmé, že extenzivní typ hospodaření v krajině je klíčovým momentem pro přežívání nejen rostlinných druhů, ale i řady dnes ohrožených druhů bezobratlých. Dosavadní zkušenosti s těmito opatřeními dávají jasný signál, že systém jako takový v případě České republiky nepodporuje druhovou diverzitu a s tím spojené přežívání např. ohrožených druhů v krajině.

Víme, že hospodářská činnost, která by vyhovovala společenstvům sekundárně bezlesých stanovišť, je zcela nezbytná. Nežádoucí je však jak upuštění od hospodaření, tak příliš intenzivní a uniformní obdělávání luk a pastvin. Hospodaření na loukách a pastvinách by mělo navodit heterogenitu ve fenofázích luční vegetace a dlouhodobě také heterogenitu vlastní vegetace. Nemůžeme zemědělci přesně určit, který typ managementu na tu kterou louku nebo pastvinu musí uplatnit. Sám zemědělec by měl mít zájem kombinovat různé typy seče a pastvy hospodářských zvířat, případně i další disturbanční zásahy jako např. vypalování, aby dosáhl vyšší pestrosti trvalých travních porostů. Klíčovým momentem pro ochranu lučních a pastevních druhů bude změna „ztuhlého“ systému agroenvironmentálních plateb, na základě kterých jsou fixně a nevhodně nastavená pravidla hospodaření na loukách a pastvinách. V tabulce 3 jsou uvedené náměty, které mohou významně zvýšit heterogenitu, tedy i druhovou diverzitu zemědělsky využívaných ploch. Jedná se o louky a pastviny situované mimo zvláště chráněná území, na nichž zůstává hlavním cílem produkce. V místech, kde je hlavním cílem ochrana území a zemědělská činnost je prostředkem této ochrany, je potřeba respektovat případné další požadavky příslušného orgánu ochrany přírody.

Za úvahu tedy stojí, nebude-li vhodnější, aby zemědělec dostával celou a nebo alespoň část platby až po dosažení vyšší druhové pestrosti na loukách a pastvinách a tuto kvalitu hodnotit na základě určitého počtu indikačních druhů rostlin v porostu. Vytipované druhy musí být také snadno určitelné nejen specialisty, ale i samotnými zemědělci. Odstupňování plateb v závislosti na pestrosti porostu (na základě dosažení určitého počtu indikačních druhů) nám po vhodném nastavení systému umožní navrátit vyšší procento biologicky cennějších porostů do krajiny a

tyto zapojit do diskutovaného systému ekologických vyrovnávacích ploch. Prémie za pestrost porostu by nemusela být uplatňována pouze v ekologickém zemědělství, ale měla by se týkat i konvenčně hospodařících zemědělců. Při nízké intenzitě, se kterou se na travních porostech v současné době hospodaří, je zvýšení biodiverzity na určitém procentu ploch reálné. Viz. tabulka 4, kde jsou shrnuty hlavní předpoklady návrhu.

Obr. 26:

Travinobylinný porost s nízkým celkovým počtem druhů. Dominantu porostu tvoří druhy rodu *Trifolium*, *Taraxacum* sect. *Ruderalia* a kulturní druhy trav *Arrhenatherum elatius*, *Alopecurus pratensis*, *Dactylis glomerata*, *Lolium perenne*.

Tabulka 3:

HOSPODAŘENÍ NA LOUKÁCH	HOSPODAŘENÍ NA PASTVINÁCH
Louky neséci minimálně, ale maximálně dvakrát ročně.	Rozdělení rozsáhlých pastvin na menší plochy (např. třetiny) s různým způsobem obhospodařování (intenzivní pastva, extenzivní pastva, ponechání několik let ladem). Tyto plochy proměnlivě střídat.
Na všech sečených plochách, nezávisle na termínu (časná, pozdní), způsobu hospodaření (výkonná a malá mechanizace) a statutu ochrany území (Natura 2000, CHKO, rezervace), ponechávat dočasně nesečené plochy zaujímající 5-10 % každého půdního bloku. Tyto dočasně nesečené plochy poséci v některém z dalších termínů seče (následná seč nebo ob jednu seč), kdy budou vymezeny jiné nesečené plochy. Předpokladem je, že část (5-10 %) dané plochy zůstane neposekána rovněž přes zimu.	Část pastviny vždy ponechat bez vlivu pastvy. Ideální se jeví 1/5 až 1/4 pastviny. Nepasené plochy v průběhu let střídat.
Málo efektivní se jeví ponechávání geometrických pruhů vzrostlé vegetace napříč loukou, mozaikovitá seč apod. Dočasně nesečené plochy by měly být soustředěny zejména podél okrajů luk, a to jako 5-10 m široké lemy (viz podpora ekotonálních stanovišť). V podhorských oblastech bude vhodné je tyto lemy ponechávat při jižně exponovaných krajích podél navazujících lesů apod. Obdobně by měly být dočasně nesečené plochy situovány přednostně na prameniště, podmáčené okraje luk apod.	Povinnost každoroční seče nedopasků na pastvinách změnit na povinnost seči nedopasky co dva roky nebo více let. S tím souvisí také ponechání rozptýlené zeleně na pastvinách (solitérní dřeviny, remízky apod.).
	Vysokostébělné porosty (ovsíkové louky, širokolisté suché trávníky) nejdříve sklídit na seno a přepásat až otavy.
	Spíše než kontinuální celosezónní pastvu lze doporučit jednorázové intenzivnější přepasení a tento postup opakovat opět až na vzrostlé vegetaci.
	Z pastvin vyloučit prameniště a lokalizované mokřady. Tato stanoviště obhospodařovat přednostně formou nepravidelné seče (viz výše).
	Uplatnění diferencovaného způsobu hospodaření. Střídat pastvu se sečí, pastvu různých druhů zvířat (ovce, skot, koně), občas ponechat pastvinu bez zásahu.

Tabulka 4:

AKTIVITA	CHARAKTERISTIKA	VÝSLEDEK
analyzovat odlišné charakteristiky na základě geografické polohy	horské oblasti, vrchoviny, údolní oblasti, expozice a inklinace svahů regionálně typické podmínky atd.	základní specifikace a možnosti rozčlenění cílových druhů pro jednotlivé oblasti
analyzovat ekologické faktory	vlhkost a hladina podzemní vody, základní monitoring půd	základní specifikace a možnosti rozčlenění cílových druhů dle ekologických podmínek
analyzovat hospodářské využití	pastva, kosení	základní specifikace a možnosti rozčlenění cílových druhů dle hospodářského využití
definovat diagnostické, konstantní a dominantní druhy	rozčlenění diagnostických, konstantních a dominantních druhů podle regionálních podmínek a ekologických faktorů	specifikace diagnostických, konstantních a dominantních druhů
sestavení katalogu druhů	sestavit jednoduchý katalogu, který zobrazuje a popisuje diagnostické, konstantní a dominantní druhy	katalog cílových druhů použitelný i pro poradce, kontrolní orgány a samotného zemědělce
postup jednoduchého hodnocení	zpracovat jednoduchý postup pro hodnocení lučních porostů	hodnocení druhové diverzity TTP vztažené na jednotku plochy
ověření katalogu cílových druhů na modelových farmách s použitím nových agroenvironmentálních plateb	odkryt možné problémy katalogu druhů (zohlednit na farmách počet zvířat, mechanizaci, ochranu půdy a vod, vzít v úvahu stávající druhově pestré louky)	doplnění nedostatků katalogu druhů, aktualizace
nastavení dotační politiky	nastavit pravidla, která povedou k odstupňování platby v závislosti na počtu cílových druhů v porostu	změna systému agroenvironmentálních plateb, pro TTP se doporučí dotace v závislosti na počtu rostlinných bioindikátorů
aplikace v zemědělském podniku	stanovit způsob optimálního hospodaření pro výskyt cílových druhů, využití odborné pomoci poradců	výskyt určitého procenta druhově pestrých luk a pastvin v zemědělském podniku
kontrola	sledovat vyšší pestrosti v trovinobylinných porostech samotným zemědělcem v součinnosti s kontrolním orgánem	uspokojení zemědělce z dosažení vyšší druhové diverzity

Příloha 1

Hlavní body švýcarského Nařízení o přímých platbách:

Verordnung über die Direktzahlungen an die Landwirtschaft (Direktzahlungsverordnung, DZV)

vom 7. Dezember 1998 (Stand am 5. Dezember 2006)

Švýcarské nařízení o přímých platbách v zemědělství z 7.12. 1998 (ve znění z 5. 12. 2006)

(souhrn se zaměřením na **Důkaz ekologických výkonů = Osvědčení o ekologických výkonech zemědělského podniku**)

1. Titul: Všeobecné určení

1. Kapitola: Přímé platby

článek 1: Přímé platby obsahují všeobecné přímé platby, ekologické platby a etické platby

Všeobecné přímé platby:

a/ plošné platby

b/ příspěvky na chov přežvýkavců

c/ příspěvky na chov hospodářských zvířat v nepříznivých produkčních oblastech

d/ příspěvky na svažítost

Ekologické platby

a/ příspěvky na ekologickou stabilitu (kompenzaci)

b/ příspěvky na extenzivní produkci obilovin a řepky

c/ příspěvky na ekologické zemědělství

Etické platby

a/ příspěvky na obzvláště příhodné systémy ustájení z hlediska welfare

b/ příspěvky na pravidelný výběh

2. Kapitola: Oprávněnost přijímat platby

v této kapitole se popisuje, kdo může být příjemcem dotací

3. Kapitola: Důkaz ekologických výkonů

1. odstavec: Ekologické výkony

(„ekologické výkony“ musí příjemce dotací náležitým způsobem dokumentovat)

čl. 5 Welfare chovy

Musí být dodržovány předpisy na ochranu zvířat pro hospodářská zvířata

čl. 6 Vyrovnaná bilance hnojení

Koloběhy živin musejí být pokud možno uzavřené a vyrovnané (*popisuje se zde zejména bilance P a N, u prokazování bilance P a N se nesmí překročit horní hranice těchto živin o 10%*)

čl. 7 Přiměřený podíl ekologických kompenzačních (vyrovnávacích, stabilizačních) ploch

Ekologické kompenzační plochy EK musí představovat alespoň 3,5 procenta zemědělské půdy (ZP) obsazené speciálními plodinami a alespoň 7 procent ostatní ZP podniku. Podíl roztroušených ovocných vysokokmenů a původních, stanovišti odpovídajících soliterních stromů a alejí přitom smí představovat nanejvýš polovinu požadovaného minimálního podílu EK. – podrobně popsáno již výše.

čl. 8 Regulovaný osevní postup

Osevní postup je sestaven s ohledem na minimalizaci rozšíření choroby škůdců. Jednotlivé plodiny v osevním postupu jsou tak plošně uspořádány, že minimalizují půdní erozi, zhutnění půdy, vyplavování hnojiv a přípravků na ochranu rostlin.
(Regulovaný osevní postup se musí uplatňovat u podniků, které mají více než 3 ha orné půdy: osevní postup musí mít každoročně více než 4 různé pěstované plodiny, musí se respektovat agronomické zásady pro možné pěstování plodin po sobě)

čl. 9 Vhodná ochrana půdy

Jedná se zejména o ochranu před erozí a chemickou kontaminací. Ochrana půdy je zajištěna (podporována) zejména optimálním „zakrytím“ půdy a používáním hnojiv a látek na ochranu rostlin, které nepoškozují půdu.

- *(Ochrana půdy „zakrytím“ - pěstování ozimů, meziplodin, zeleného hnojení u plodin, které se sklízí před 31. srpnem. Meziplodiny a zelené hnojení se musí vysít do 15. 9. a musí být na poli min. do 15. 11.)*

čl. 10 Volba a cílené používání látek na ochranu rostlin

Zdůrazňuje se prevence a biologická ochrana a principy integrované ochrany rostlin Jsou výrazně omezeny preemergentní herbicidy (povoleny pouze u obilí, max. 1x za 4 roky), a obecně také syntetické insekticidy. Musí se respektovat prahy škodlivosti, prognóza a signalizace.

čl. 11 Ekologické výkony v biologickém zemědělství (EZ)

Požadavky jsou splněny, je-li splněno švýcarské bionařízení o EZ a výše uvedený článek 7 o ekologických kompenzačních plochách

Ekologické kompenzační plochy EK musí představovat alespoň 3,5 procenta zemědělské půdy (ZP) obsazené speciálními plodinami a alespoň 7 procent ostatní ZP podniku. Podíl roztroušených ovocných vysokokmenů a původních, stanovišti odpovídajících soliterních stromů a alejí přitom smí představovat nanejvýš polovinu požadovaného minimálního podílu EK. – podrobně popsáno již výše.

čl. 8 Regulovaný osevňovací postup

Osevňovací postup je tak uspořádán, že předchází chorobám a škůdcům. Jednotlivé plodiny v osevňovacím postupu jsou tak plošně uspořádány, že se zabrání půdní erozi, zhutnění půdy, vymývání a vsakování hnojiv a přípravků na ochranu rostlin.

(Regulovaný osevňovací postup se musí uplatňovat u podniků, které mají více jako 3 ha orné půdy: osevňovací postup musí mít každoročně více než 4 různé pěstované plodiny, musí se respektovat agronomické zásady pro možné pěstování plodin po sobě)

čl. 9 Vhodná ochrana půdy

Jedná se zejména o ochranu před erozí a chemickou kontaminací. Ochrana půdy je zajištěna (podporována) zejména optimálním zakrytím půdy a používáním hnojiv a látek na ochranu rostlin, které nepoškozují půdu.

- *(Ochrana půdy zakrytím - pěstování ozimů, meziplodin, zeleného hnojení u plodin, které se sklízí před 31. srpnem. Meziplodiny a zelené hnojení se musí set do 15.9. a musí vydržet na poli min. do 15.11.)*

čl. 10 Volba a cílené používání látek na ochranu rostlin

Zdůrazňuje se prevence a biologická ochrana a principy integrované ochrany rostlin. Jsou výrazně omezeny preemergentní herbicidy (povoleny pouze u obilí, max. 1x za 4 roky), a obecně také chemicko-syntetické insekticidy. Musí se respektovat prahy škodlivosti, prognóza a signalizace.

čl. 11 Ekologické výkony v biologickém zemědělství (EZ)

Požadavky jsou splněny, je-li splněno švýcarské bionařízení o EZ a výše uvedený článek 7 o ekologických kompenzačních plochách

Příloha II

Katalog ekologických kompenzačních ploch ve Švýcarsku

Podrobný přehled ekologických kompenzačních ploch

Název a charakteristika	Podmínky údržby	Platby na ha	Komentář
<p>Typ 1: Extenzivně užívané louky</p> <p>Málo úživné louky na suchých nebo vlhkých stanovištích</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nehnojit. Nepoužívat prostředky na ochranu rostlin: nanejvýš ošetření jednotlivých problematických rostlin, pokud je za vynaložení přiměřeného úsilí nelze odstranit mechanicky (viz též stranu 3); přiměřená ochrana rostlin u stromů je povolena. Zásadně se provádí seč, a to minimálně jedenkrát za rok; <i>výjimka</i>: při velkých škodách způsobovaných divokými prasaty je přípustné mulčování (posekanou hmotu pokud možno odvézt). Tyto pozemky musí být jednou za rok posečeny za účelem získání krmiva. <p><i>Nejčasnější termín 1. seče</i>: 15. června (produkční oblasti), 1. července (horské oblasti I, II), 15. července (horská ob. III a IV)</p> <ul style="list-style-type: none"> Kantony mohou po dohodě s příslušným úřadem ochrany přírody v oblastech s obzvlášť rychlým vývojem vegetace (např. jižní oblast Alp) posunout termín seče maximálně o 2 týdny směrem dopředu. U pozemků s písemnou dohodou o užívání nebo o ochraně, uzavřenou s kantonálním úřadem ochrany přírody, nebo u pozemků, na něž jsou zacíleny dotace podle nařízení o ekologické kvalitě (NEK), mohou kantonální úřady ochrany přírody stanovit odlišné předpisy pro jejich užívání. <p>Nejsou-li takové pozemky každoročně užívány, obdrží v letech bez užívání ekologické dotace v plné výši, plošné dotace ze dvou třetin a žádné dotace na chov zvířat žeroucích objemné krmivo ani na chov zvířat za ztížených produkčních podmínek a žádné dotace na svažitost.</p> <ul style="list-style-type: none"> Poslední obrost: za příznivých půdních podmínek lze využít jako podzimní pastvu; nejdříve od 1. září, nejdéle do 30. listopadu, není-li dohodnuto něco jiného. Přechodné spásání kočujícími stády ovcí je v zimě přípustné. Odvoz posekané hmoty je povinný; hromady větví a trávy jako úkryt pro zvířata jsou povolené. Trvání: podle přihlášení minimálně 6 let bez přerušení na jednom stanovišti. <p><i>Výjimka</i>: Kanton může po dohodě s kantonálním úřadem ochrany přírody povolit během těchto 6 let přeložení EKP, pokud:</p> <ul style="list-style-type: none"> se na jiném místě založí stejně velká plocha jako EK a pokud se jejím založením lépe podpoří druhová rozmanitost nebo ochrana vody a půdy. <ul style="list-style-type: none"> Nové osetí: <ul style="list-style-type: none"> Po dohodě s kantonálním úřadem ochrany přírody mohou kantony pro extenzivně užívané louky s neuspokojivým botanickým složením povolit mechanické nebo chemické odstranění vegetace a nové osetí následujícími směsmi <ul style="list-style-type: none"> standartní směsi doporučené pro jednotlivé oblasti; nebo vhodný senný výsev: posekanou hmotu z druhově bohaté, extenzivně užívané louky rozprostřít na plochu určenou k osetí a nechat vysemenit. Senné louky v oblasti letní horské pastvy: jsou oprávněné k dotaci a započítatelné jako EK. 	<p>produkční oblasti 1.500,- CHF = 25.500,-Kč</p> <p>pahorkatiny 1.200,- CHF = 20.400,-Kč</p> <p>horská oblast I a II 700,- CHF = 11.900,-Kč</p> <p>horská ob. III a IV 450,- CHF = 7.650,-Kč</p>	<p><i>Spolu s typem 4 nejčastější ekoplocha</i></p> <p>Doporučení:</p> <ul style="list-style-type: none"> Volit živinami chudá, slunná stanoviště. Na ochranu fauny nekosit příliš nízko, nechat stát jednotlivé pásy a nikdy nepokosit všechny extenzivně a málo intenzivně užívané louky najednou.

Katalog „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ s popisem ekologických stabilizačních ploch v zemědělství (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp)

Podrobný přehled ekologických kompenzačních ploch

<p>Typ 2: Extenzivně užívaná pastvina</p> <p>Chudá pastvina</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit. • Zásadně užívat pasením, minimálně 1x ročně, povolená začíšťovací seč. • Prostředky ochrany rostlin: nanejvýš ošetření jednotlivých problematických rostlin (viz též stranu 3), je povolená přiměřená ochrana stromů. • Vyloučeno: plošně druhově chudé porosty, poukazující na neextenzivní užívání (pozor na specifická kantonální pravidla). • Větší plochy s rozšířenými indikačními rostlinami poukazujícími na nadměrné užívání, dále větší plochy zarostlé plevelem a devastované plochy sešlapem zvířat je třeba od celkové plochy pastviny odečíst. • Minimální velikost parcely: 20 arů. • Trvání: po přihlášení minimálně 6 let bez přerušení na stejném stanovišti. 	<p>Pouze zápočet EKP</p>	<p>Doporučení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Při čištění pastviny odstraňovat jen problematické plevele. • Zachovávat a podporovat strukturu jako keře, solitérní stromy, mrtvé dřevo, hromady větví nebo kamení. • Podle možností do pastviny integrovat dílčí plochy s různou topografií, expozicí, půdním podložím (kamenitá, zamokřená místa).
<p>Typ 3: Lesní pastviny</p> <p>Tradiční formy užívání smíšené jako pastvina a les Typické znaky: mozaikovitě střídání lesního porostu a otevřených pastvin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit dusíkatými minerálními hnojivy. • Statková hnojiva, kompost a jiná než dusíkatá minerální hnojiva jen se svolením příslušných lesnických kantonálních úřadů. • Prostředky ochrany rostlin: jen se svolením příslušných lesnických kantonálních úřadů (nařízení o lese). • Započitatelná plocha: jen podíl pastvin. 	<p>Pouze zápočet EKP</p>	

Katalog „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ s popisem ekologických stabilizačních ploch v zemědělství (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp)

Podrobný přehled ekologických kompenzačních ploch

<p>Typ 4:</p> <p>Málo intenzivně užívaná louka</p> <p>Lehce hnojitelná louka na suchých nebo mokřých stanovištích</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hnojení dusíkem: hnůj nebo kompost. Pokud jsou v celém podniku jen kejdivé systémy, je povoleno hnojení ředěnou kejdou v malé dávce (max. 15 kg N na ha a dávku), ne však před první sečí. Hnojení smí činit max. 30 kg dostupného N na ha a rok (počítáno podle směrných hodnot ze „Základů pro hnojení“ od FA). <ul style="list-style-type: none"> Pro plochy s písemnou dohodou o užívání nebo ochraně s příslušným kantonálním úřadem ochrany přírody nebo na něž jsou směřovány dotace podle NEK, mohou kantonální úřady ochrany přírody stanovit odlišné předpisy o hnojení. Prostředky ochrany rostlin: nanejvýš ošetření jednotlivých problematických rostlin, pokud je za vynaložení přiměřeného úsilí nelze odstranit mechanicky (viz též stranu 3); je povolena přiměřená ochrana stromů. Zásadně užívat kosením, minimálně 1 x ročně. Výjimka: při velkých škodách způsobených divokými prasaty je přípustné mulčování (posekanou hmotu pokud možno odvézt). Tyto plochy musí být jednou za rok pokoseny za účelem získání krmiva. <p><i>Nejčasnější termín 1. seče:</i> 15. června (produkční oblasti), 1. července (horské oblasti I, II), 15. července (horská ob. III a IV)</p> <ul style="list-style-type: none"> Kantony mohou po dohodě s příslušným úřadem ochrany přírody v oblastech s obzvlášť rychlým vývojem vegetace (např. jižní oblast Alp) posunout termín seče maximálně o 2 týdny směrem dopředu. U pozemků s písemnou dohodou o užívání nebo o ochraně, uzavřenou s kantonálním úřadem ochrany přírody, nebo u pozemků, na něž jsou zacíleny dotace podle nařízení o ekologické kvalitě (NEK), mohou kantonální úřady ochrany přírody stanovit odlišné předpisy pro jejich užívání. <p>Pokud takové plochy nejsou každoročně užívány, obdrží v letech bez užívání ekologické dotace v plné výši, plošné dotace ze dvou třetin a žádné dotace na chov zvířat žeroucích objemné krmivo ani na chov zvířat za ztížených produkčních podmínek a žádné dotace na svažitost.</p> <p>Poslední obrost: může být za příznivých půdních poměrů využít jako podzimní pastva; nejdříve od 1. září, nejpozději do 30. listopadu, není-li dohodnuto něco jiného.</p> <p>Přechodné spásání kočujícími stády ovcí v zimě je přípustné.</p> <p>Odvoz posekané hmoty je povinný; hromady větví a trávy jako úkryt pro zvířata jsou povolené.</p> <p>Trvání: po přihlášení alespoň 6 let bez přerušení na stejném stanovišti. <i>Výjimka:</i> Kanton může po dohodě s kantonálním úřadem ochrany přírody povolit během těchto 6 let přeložení EKP, pokud: <ul style="list-style-type: none"> se na jiném místě založí stejně velká plocha jako EK a pokud se jejím založením lépe podpoří druhová rozmanitost nebo ochrana vody a půdy. </p> <ul style="list-style-type: none"> Nové osetí: <ul style="list-style-type: none"> Po dohodě s kantonálním úřadem ochrany přírody mohou kantony pro extenzivně užívané louky s neuspokojivým botanickým složením povolit mechanické nebo chemické odstranění vegetace a nové osetí následujícími směsmi: <ul style="list-style-type: none"> standartní směsi doporučené pro jednotlivé oblasti; nebo vhodný senný výsev: posekanou hmotu z druhově bohaté, extenzivně užívané louky rozprostřít na plochu určenou k osetí a nechat vysemenit. Senné louky v oblasti letní horské pastvy: jsou oprávněné k dotaci a započítatelné jako EK. 	<p>produkční oblasti a pahorkatiny 650,-CHF = 11050,-Kč</p> <p>horská oblast I a II 450,-CHF = 7.650,-Kč</p> <p>horská ob. III a IV 300,-CHF = 5.100,-Kč</p>	<p><i>spolu s typem 1 nejčastější ekoplocha</i></p> <p>Doporučení:</p> <ul style="list-style-type: none"> Volit živinami chudá, slunná stanoviště. V prvních 3 letech upustit od jakéhokoli hnojení. To urychlí snížení úživnosti půdy a zabrání to polehnutí travního porostu. Na ochranu fauny nekosit příliš nízko, nechat stát jednotlivé pásy a nikdy nepokosit všechny extenzivně a málo intenzivně užívané louky najednou.
---	---	--	--

Podrobný přehled ekologických kompenzačních ploch

<p>Typ 5:</p> <p>Stelivové louky</p> <p>Vegetace na vlhkých a mokřích stanovištích s tradičním stelivovým využitím</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nehnojit. Nepoužívat prostředky ochrany rostlin. Zásadně užívat kosením: maximálně 1 x ročně, minimálně 1 x za tři roky. Posekaná hmota se smí jen výjimečně využít jako krmivo. Nejdřívější termín 1. seče: 1. září. <p>Pro plochy s písemnou dohodou o užívání nebo ochraně s příslušným kantonálním úřadem ochrany přírody nebo na něž jsou směřovány dotace podle NEK platí termíny uvedené v této dohodě.</p> <ul style="list-style-type: none"> Odvoz posekané hmoty je povinný; hromady větví a trávy jako úkryt pro zvířata jsou povolené. Trvání: po přihlášení alespoň 6 let bez přerušení na stejném stanovišti. 	<p>produkční oblasti 1.500,- CHF = 25.500,-Kč pahorkatiny 1.200,- CHF = 20.400,-Kč horská oblast I a II 700,- CHF = 11.900,-Kč horská ob. III a IV 450,- CHF = 7.650,-Kč</p>	<p>Doporučení: Jednotlivé menší partie stelivového porostu nechat přes zimu stát.</p>
<p>Typ 6:</p> <p>Ochranný polní pás</p> <p>Extenzivně obhospodařovaný okrajový pás osetý nebo osázený polní plodinou.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Stanoviště a plodina: <ul style="list-style-type: none"> na okrajové ploše parcely, která byla oseta obilovinou (mimo kukuřici), řepkou, slunečnicí, hrachem, bobem nebo sójou (hlavní plocha parcely může být porostlá i jinou polní plodinou (mimo uměle založeným travním porostem) musí být založen ve směru obdělávání na celé délce pole (na straně úvratě není započítatelný) Nehnojit dusíkatými hnojivy. Nepoužívat insekticidy. Prostředky ochrany rostlin: nanejvýš ošetření jednotlivých problematických rostlin, pokud je za vynaložení přiměřeného úsilí nelze odstranit mechanicky (viz též stranu 3). Plošné mechanické hubení plevelů je zakázáno. <i>Výjimka:</i> Kantonální úřad může v odůvodněných případech povolit plošné mechanické odstranění plevelů. Přitom zaniká nárok na dotaci pro daný rok. Šířka pásu (vzdálenost mezi okrajem pole a normálně obhospodařovanou polní plodinou): minimálně 3 m, maximálně 12 m. Sklizeň: plodina polního ochranného pásu musí být vyláčena ve zralém stavu. Trvání: minimálně ve 2 po sobě následujících hlavních plodinách na stejném stanovišti. 	<p>1.500,- CHF = 25.500,-Kč</p>	<p>Tip: Zakládat jen na stanovištích, kde je nízký tlak plevelů. Dávat přednost mělkým a lehkým půdám.</p>
<p>Typ 7A:</p> <p>Pestrý úhor</p> <p>Víceletý pás osetý</p>	<ul style="list-style-type: none"> Stanoviště: <ul style="list-style-type: none"> musí se nacházet v produkčních oblastech na pozemku, který byl před výsevem užíván jako pole, resp. jako uměle založená louka nebo byla obsazena trvalými kulturami Výsevní směs: FA doporučen směs původních planých bylin („Buntbrache FAL/RAC“) nebo další speciální směsi povolené FA. <i>Výjimka:</i> Na vhodných plochách mohou kantonální úřady po dohodě s kantonálním úřadem ochrany přírody povolit spontánní ozelenění. 	<p>produkční oblasti 3.000,-CHF = 51.000,-Kč</p>	

Katalog „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ s popisem ekologických stabilizačních ploch v zemědělství (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp)

Podrobný přehled ekologických kompenzačních ploch

<p>původními planými bylinami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit. • Prostředky ochrany rostlin: nanejvýš ošetření hnízd problematických rostlin, pokud je za vynaložení přiměřeného úsilí nelze odstranit mechanicky (viz též stranu 3). • Šířka pásu: minimálně 3 m. • Trvání: minimálně 2 roky, maximálně 6 let na stejném stanovišti; zorání nejdříve 15. února roku následujícího po roku, v němž byla udělena dotace. • Přerušení: na stejné parcele smí být nejdříve ve 4. vegetačním období založen znovu pestrý úhor. <ul style="list-style-type: none"> - Na vhodných stanovištích je na základě povolení kantonálního úřadu ochrany přírody možné prodloužení nebo nový výsev. • Seč: <ul style="list-style-type: none"> - Od 2. roku po založení povolena mezi 1. říjnem a 15. březnem; i v tomto období musí polovina plochy zůstat neposečená. - Začísťovací seč je povolena při větším tlaku plevelů v prvním roce. • Všimněte si kritérií pro vyloučení uvedené v následujícím rámečku. 		
<p>Typ 7B: Rotační úhor</p> <p>Plocha osetá, resp. porostlá původními planými polními bylinami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stanoviště: <ul style="list-style-type: none"> - musí se nacházet v údolní oblasti (AZ – HZ) - na pozemku, který byl před výsevem užíván jako otevřená polní plocha (uměle založená louka je vyloučena) nebo byla obsazena trvalými kulturami • Výsevní směs: FA doporučen směs původních planých bylin („Rotationsbrache FAL/RAC“) nebo další speciální směsi povolené FA. <i>Výjimka:</i> Na vhodných plochách mohou kantonální úřady po dohodě s kantonálním úřadem ochrany přírody povolit spontánní ozelenění nebo osetí speciální směsí. • Výsev: od 1. září do 30. dubna. • Minimální velikost jednotlivého pozemku: 20 arů a minimálně 6 m široký. • Nehnojit. • Prostředky ochrany rostlin: nanejvýš ošetření hnízd problematických rostlin, pokud je za vynaložení přiměřeného úsilí nelze odstranit mechanicky (viz též stranu 3). • Trvání: <ul style="list-style-type: none"> - jednoleté rotační úhory: zorání nejdříve 15. února roku následujícího po roku, v němž byla udělena dotace; - dvouleté rotační úhory: zorání nejdříve 15. září druhého smluvního roku; - prodloužení o maximálně 1 vegetační období je u obou typů možné. • Přerušení: na stejné parcele smí být nejdříve ve 4. vegetačním období založen znovu rotační úhor. • Seč: povolena mezi 1. říjnem a 15. březnem. <i>Výjimka:</i> Na plochách přítokové oblasti Z podle nařízení o ochraně vod může kanton povolit doplňkovou seč po 1. červenci. 	<p>produkční oblasti 2.500,-CHF = 42.500,-Kč</p>	<p>Doporučení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Volit stanoviště, která vykazují malý tlak plevelů a trav, nejsou podmáčená, zhutněná nebo rašelinatá. • Jarní výsevy (březen-duben) dávají různorodější a kvalitativně hodnotnější úhory než podzimní. • Doba vzcházení činí 4 – 8 týdnů za

Katalog „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ s popisem ekologických stabilizačních ploch v zemědělství (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp)

Podrobný přehled ekologických kompenzačních ploch

	<p>Kritéria pro vyloučení u pestrých a rotačních úhorů</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pestré nebo rotační úhory nejsou oprávněné k dotaci ani započitatelné, pokud po uplynutí sanační lhůty souhlasí jedno z následujících kritérií (možné je i vyloučení částí pozemků): <ul style="list-style-type: none"> - svlačec: pokryvnost vyšší než 33 % celkové plochy - pýr: pokryvnost vyšší než 33 % celkové plochy - totální podíl trávy (vč. výdrolu obilí): pokryvnost v 1. až 4. roce vyšší než 66 % celkové plochy - šťovík: více než 20 rostlin na ar - pcháč: více než 1 svazek na ar (= 5 výhonků na 10 m²) • Kontrola se koná mezi 1. červnem a 31. srpnem. 		<p>průměrné půdní teploty 8 °C. Za nižších teplot vzchází osivo špatně nebo vůbec!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Úhory ponechat na stejném stanovišti co nejdéle, pokud nezarůstají travou. • Hmotu ze zimní seče za několik dnů odvézt. • Navíc pro pestré úhory: Začistňovací seč provádět jen u zapojeného pokryvu plevele 6 – 8 týdnů po výsevu.
<p>Typ 8: Polní ovocné vysokokmeny</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jádrové, peckové ovoce a ořechy včetně kaštanovníku v kultivovaných kaštanovníkových hájích. • Stanoviště: stromy musí stát na vlastní nebo pronajaté ZP. • Výška kmenu k prvním hlavním větvím: <ul style="list-style-type: none"> - peckoviny: min. 1,2 m - ostatní stromy: min. 1,6 m • Přiměřená ochrana stromů je povolena. • Vzdálenost stromů musí zajišťovat jejich normální vývoj. • Nesmí se používat herbicidy, aby byla pata kmene udržována bez porostu, s výjimkou mladých stromků do 5. roku 	<p>15 CHF = 255,-Kč</p>	<p>Doporučení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Upustit od dusíkatého hnojení kultury pěstované mezi stromy.

Katalog „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ s popisem ekologických stabilizačních ploch v zemědělství (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp

Podrobný přehled ekologických kompenzačních ploch

	<p>na stanovišti.</p> <ul style="list-style-type: none"> Hnojení je povoleno <ul style="list-style-type: none"> pokud se hnojí stromy na extenzivně užívané louce: plocha extenzivně užívané louky pro dotace a započítání se sníží o 1 ar na jeden strom 		<p>Podpoří to biodiverzitu.</p>
<p>Typ 9: <i>Původní, stanovištně odpovídající solitérní stromy a alejí</i></p>	<p>Duby, jilmy, lípy, ovocné stromy, vrby, jehličnany a další původní druhy stromů.</p> <ul style="list-style-type: none"> Nehnojit na ploše pod stromy v poloměru min. 3 m. Přepočet: 1 ar na 1 strom. Vzdálenost mezi započítatelnými stromy: min. 10 m. Přepočtená plocha stromů je započítatelná i tehdy, pokud se plocha, na níž strom stojí, již započítává jako EK – typ 1, 2, 4 nebo 5 (lze kumulovat) 	<p>Pouze zápočet EKP</p>	
<p>Typ 10: <i>Křovinaté pásy, remízy (polní křoviny) a břehové porosty</i></p>	<p>Nízké či vysoké křovinaté nebo stromové pásy, větrolamy, skupiny stromů, zapojené křoví, křovinový pobřežní porost.</p> <p>Pojmy (podle LBV a KIP/PIOCH):</p> <ul style="list-style-type: none"> Křovinový pás (Hecke): z větší části uzavřený, několik metrů široký pás křovin, který sestává převážně z původních a stanovišti odpovídajících vytrvalých bylin, keřů nebo stromů, je stupňovitě vystavěný a vykazuje minimální šířku 10 m. Je-li vzdálenost mezi jednotlivými křovinovými pásy menší než 10 m (měřeno vždy od vnějších keřů), považují se tyto za souvislou plochu, resp. za jeden křovinový pás. Remíz (Feldgehölz, polní křovina): plošně uspořádaná skupina keřů se stromy nebo bez nich o minimální ploše 30 m². Křovinový pás, remíz a pobřežní křoviny nesmí být kantonem vyloučeny jako les ani nesmí překročit současně 	<p>produkční oblasti 1.500,- CHF = 25.500,-Kč</p> <p>pahorkatiny 1.200,- CHF = 20.400,-Kč</p>	<p>Doporučení:</p> <ul style="list-style-type: none"> Křoví udržovat po úsecích a selektivně. Pokud se provádí

Katalog „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ s popisem ekologických stabilizačních ploch v zemědělství (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp)

Podrobný přehled ekologických kompenzačních ploch

	<p>všechny tři následující nejvyšší hodnoty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - plocha včetně bylinného lemu: max. 800 m² - šířka včetně bylinného lemu: max. 12 m - stáří (der Bestockung??) <p>Podmínky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Křoví: nehnojit a nepoužívat prostředky ochrany rostlin • Tlumící pás/bylinný lem podél křoví (oboustranně), remízy a pobřežní křoviny: min. 3 m široké, podle ♣. <p><i>Výjimka:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - pokud se křovinový pás, remíza a pobřežní křovina nachází na hranici ZP, u silnice, cesty, zdi, vodního toku: tlumící pás/bylinný lem (♣) min. 3 m je nutný jen na jedné straně. <ul style="list-style-type: none"> • Započitatelná plocha: průměrná délka x šířka (vč. tlumícího pásu) <p>Doplňkové podmínky pro dotace: Trvání: po přihlášení min. 6 let obhospodařovat podle příslušného požadavku</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Výjimka:</i> Kanton může po dohodě s kantonálním úřadem ochrany přírody povolit zkrácenou dobu minimálního trvání, pokud: <ul style="list-style-type: none"> - se na jiném místě založí stejně velká plocha jako EK a - pokud se jejím založením lépe podpoří druhová rozmanitost nebo ochrana vody a půdy. • Péče o křoví: odborně, jen během vegetačního klidu. • Péče o tlumící pás/bylinný lem: <ul style="list-style-type: none"> - Seč min. každé tři roky, odvoz posekané hmoty je povinný. - Termíny užívání a podmínky pro 1. seč a podzimní pastvu: stejné jako u extenzivně užívané louky (typ 1). - Na pastvinách povoleno spásání; nejdřívější termín pastvy: 15. června (produkční obl.), 1. července (horská obl. I, II), 15. července (horská obl. III, IV). - U pozemků s písemnou dohodou o užívání nebo o ochraně, uzavřenou s kantonálním úřadem ochrany přírody, platí termíny nebo intervaly užívání, které jsou stanovené v této dohodě. 	<p>horská oblast I a II 700,- CHF = 11.900,-Kč</p> <p>horská ob. III a IV 450,- CHF = 7.650,-Kč</p>	<p>radikální „řez na pařez“: maximálně 1/3 celkové délky.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trnité keře a pomalu rostoucí dřeviny nechat stát, nanejvýš ořezat. • Jednotlivé hromady větvi a kamení stejně jako mrtvé dřevo zvyšují strukturní rozmanitost.
<p>Typ 11: Vodní tok, tůň, rybník</p>	<p>Otevřené vodní plochy a většinou pod vodou se nacházející pozemky, které patří k podnikové ploše.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit, zemědělsky neužívat. • Nepoužívat prostředky ochrany rostlin, ani na tlumících pásích. • Tlumící pásy podél hlavního objektu: minimálně 3 m široké, podle ♣. • Započitatelná plocha: průměrná délka x šířka (vč. tlumícího pásu, pokud není započítán jako typ 1 nebo 5). 	<p>Pouze zápočet EKP</p>	
<p>Typ 12: Ruderální plochy, hromady kamení a kamenné valy</p>	<p>Ruderální plochy: vegetace bylin a/nebo vysokých vytrvalých bylin (bez dřevnatých druhů) na násypch, hromadách suti a náspech. Hromady kamení a kamenné valy: s porostem nebo bez něj.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit, zemědělsky neužívat. • Nepoužívat prostředky ochrany rostlin, ani na tlumících pásích. • Tlumící pásy minimálně 3 m široké, podle ♣. 	<p>Pouze zápočet EKP</p>	

Katalog „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ s popisem ekologických stabilizačních ploch v zemědělství (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp

Podrobný přehled ekologických kompenzačních ploch

	<ul style="list-style-type: none"> • Údržba ruderalní plochy: každé 2 až 3 roky na podzim. • Započitatelná plocha: průměrná délka x šířka (vč. tlumícího pásu, pokud není nahlášen jako typ 1 nebo 5). 		
Typ 13: Suchá zídka	<p>Nevyspárované nebo málo vyspárované zídky (zpravidla z přírodního kamene).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nehnojit, zemědělsky neužívat. • Nepoužívat prostředky ochrany rostlin, ani na tlumících pásech. • Výška zídky: minimálně 50 cm. • Tlumící pásy podél suché zídky: oboustranně minimálně 50 cm široké, podle ♣ . • Započitatelná plocha: standardní šířka 3 m x délka (u suchých zídek na hranici podnikové plochy, u silnic, cest, křovinových pásů, remízů, pobřežních dřevin a lesních okrajů počítat se šířkou 1,5 m). 	Pouze zápočet EKP	
Typ 14: Nezpevněná, přirozená cesta	<p>Polní cesta, šterková cesta.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trvale na stejném místě. • Nehnojit a nepoužívat prostředky ochrany rostlin na cestě ani na tlumícím pásu. • Přirozený pokryv: tráva, zemina, šterk. • Porostlá část: šířka cesty (bez tlumícího pásu) musí být alespoň z jedné třetiny porostlá. • Tlumící pás: oboustranně od vnějšího okraje pojezdového pruhu vždy minimálně 1 m široký, nesmí to být otevřená orná půda. <i>Výjimka:</i> Cesta na hranici podnikové plochy: tlumící pás je povinný jen na jedné straně. • Započitatelná plocha: standardní šířka 3 m x délka (u cesty na hranici podnikové plochy počítat s šířkou 1,5 m) 	Pouze zápočet EKP	
Typ 15: Vinice s vysokou druhovou rozmanitostí	<ul style="list-style-type: none"> • Pokryv půdy: druhově bohatá doprovodná flóra s určitou minimální druhovou rozmanitostí podle stanoviště. Tato podmínka musí definována kantonálně. • Hnojení: jen organická a v ekologickém vinohradnictví povolená hnojiva. • Prostředky ochrany rostlin: <ul style="list-style-type: none"> - jen listové herbicidy v řadách a jako ošetření jednotlivých problematických bylin, - jen biologické a biotechnické metody proti hmyzu, roztočům a houbovým chorobám nebo chemicko-syntetické produkty třídy N (šetrné vůči dravým roztočům, včelám a parazitoidům). • Údržba (seč, interval seče) a ošetřování půdy stanoví kantonální úřad. <p>Musí být prováděno řádné ošetřování révy s ohledem na péči o hlavu, ošetřování půdy, ochranu rostlin, osazení hrozny a sklizeň</p>	Pouze zápočet EKP	

Katalog „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ s popisem ekologických stabilizačních ploch v zemědělství (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp

Podrobný přehled ekologických kompenzačních ploch

<p>Typ 16:</p> <p>Ostatní ekologické kompenzační plochy</p>	<p>Ekologicky hodnotné přirozené biotopy, které neodpovídají žádnému z typů EK 1 – 5.</p> <ul style="list-style-type: none"> Započitatelnost do EK: požadavky a povolení musí v každém jednotlivém případě stanovit kantonální úřad ochrany přírody. 	<p>Pouze zápočet EKP</p>	
---	--	--------------------------	--

Použité zkratky:

AZ	zóna polní produkce	KIP/PIOCH	koordinace ÖLN německy mluvící Švýcarsko/Production intégrée oest suisse
UeZ	přechodná zóna	DZV	nařízení o přímých platbách
HZ	vrchovinná zóna	LBV	nařízení o zemědělských pojmech
BZ I – IV	horská zóna I až horská zóna IV		
LN	zemědělská půda (ZP)		
BF	podniková plocha		
ÖA	ekologická kompenzace (EK)		
ÖAF	ekologická kompenzační plocha (EKP)		
ÖLN	důkaz ekologických výkonů (DEV)		
ÖQV	nařízení o ekologické kvalitě (NEK)		
FA	federální výzkumné ústavy		
FAL	federální výzkumný ústav agroekologie a zemědělství, Reckenholz, Curych		
RAC	federální výzkumný ústav rostlinné produkce, Changins, Nyon		

Katalog „Wegleitung für den ökologischen Ausgleich auf dem Landwirtschaftsbetrieb“ s popisem ekologických stabilizačních ploch v zemědělství (vydal: LBL Lindau, 2004, 12 pp)